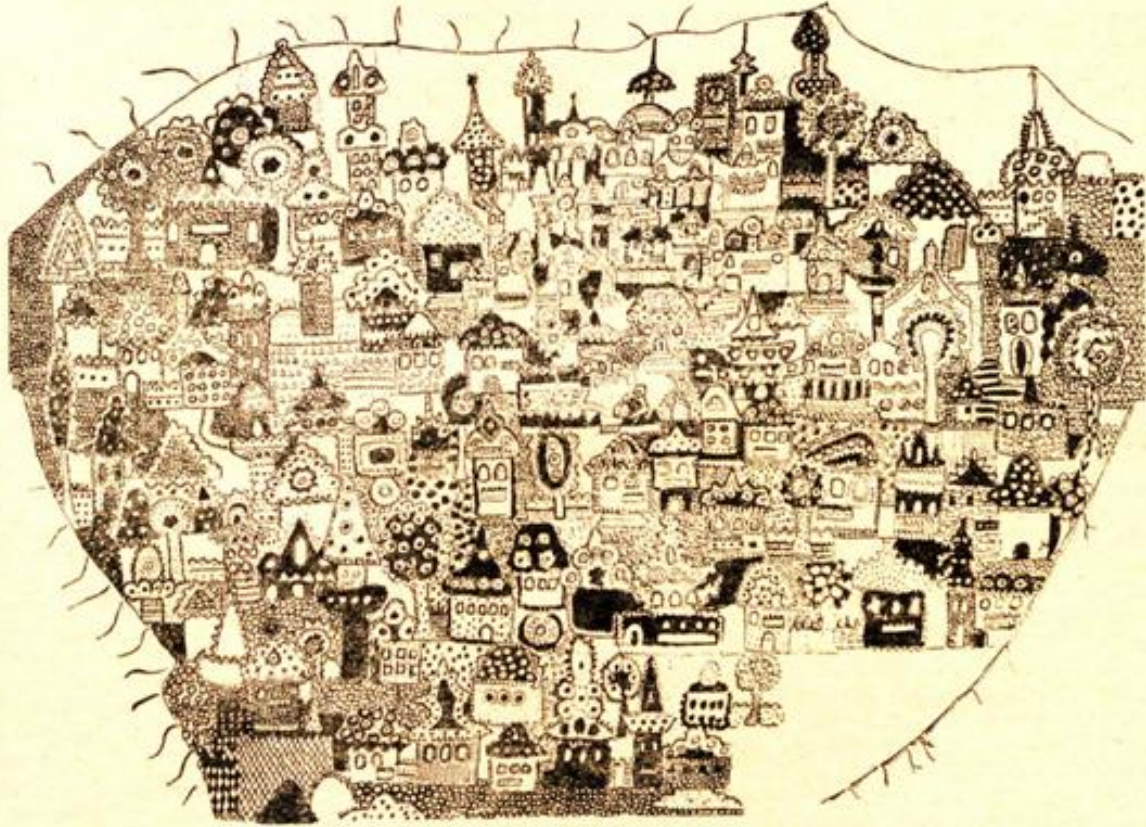

güney

AYLIK SANAT DERGİSİ

Desen : Ajder Natasa (Yugoslavya)

OGUZ TÜMBAŞ — ÖMER AŞICI — SEVKET YÜCEL — METİN ELOĞLU — MURAT NEMET NEJAT — IZGÂN BAZ — İSMET KEMAL KARADAYI — UDO PIETZ — NUR TÜRETKEN — A. VENTURA — FERİHA AKTAN — SEDAT UMRAN — BEHZAT AY — MEHMET SALİHOĞLU — VOLKAN EDİGER — ERCÜMENT UÇARI — ERTUĞRUL OĞUZ FIRAT — MEHMET SEYDA — METİN İLKİN — ERTUĞRUL OĞUZ — NECDET GÖL — FERZAN GÜREL — M. SABİH ŞENDİL — O. ÇALIŞ KAN — FETHİ SAVAŞCI — BEHİÇ GÜNALAN — BURHAN GÜNEL — İBRAHİM İSPİR — ÖZKAN TÜMER — BAHATTİN A. ERTÜK — KENAN ERCAN — A. İ. AVŞAROĞLU — ZEHRA TUNÇ — MUSTAFA TUNÇ

güney güney güney güney güney güney

SAYI : 68

Yıl : 6

MAYIS 1973

Cilt : 6

250 Krş.

Uzayıp Giden Karayolları

Yol. Sürekli. Uzun. Bir türkü takılıyor dilime. "Uzayıp giden" diyorum, tren yolları değil ama. O, tobüsteyiz. Bir köyde duruyorum. Taspınar. Toz fırtınası. Çocuk birikimi arabanın dışında. Gazete istiyorlar. Gazete atanlar oluyor. Ne yapar gazeteleri bu çocuklar? Okurlar mı? "Yok" diyor birisi "satarlar". Üşüşüyorlar hepsi birden gazetelere. Atmaca gibi. Gü-lüyorum.

Şoför beğenisine göre şarkılar! Sıkılıyorrum. Yavan. Kimsede bir tepki yok. Dinliyorlar mı? Geçiyoruz sürekli bir yerlerden. Uzun bir boşluk. Ağaşsız. Yeşilsiz. Toroslarla başlıyor yeşil doğa. Dağlarda bir aklık. Kar.

Adana, Bir koca kent güneyde. Cannur Oteli. Bir dostlayız. Can bir dost. Ve de Köşker Mahmut. Aydınlik dolu, yürekli bir adam. Anlatıyor. Kavrayan, yorumlayan. dinleten. Kıvanç duyuyorum. Bir umut yek.niyor yüreğimden. Sosyal yaşamdan, güncel olaylardan, ekonomiden söz ediyor, kendi düşüncelerini de katarak.

Bir yığın araba. Muratlar. Ana-dolar. Rönolar. Yollar geçilmez olmuş.

★

Ben Antep'liyim Şahinim ağam. Mavzer omuzlarıma yük.

Ben yumruklarımınla döğüşeceğim Yumruklarım memleket kadar bir yük.

Ozan Yavuz Bülent Bâkiler'in bu dizelerini anımsadım Antep'e girerken. Belleğimde kalmış iste. Kentime ait olduğundan mıdır nedir? Antep deyince Şahin Bey'i Karayılan'ı anmamak olmaz elbet. Ve de Ezo Gelin'i. (Aşk Özey Gelin'dir, Antep'in bir köyünde geçen aşk öyküsünü imler).

Güneydoğunun en büyük kenti Antep. Gecekondu da artmış bu oranda. Adana'da gördüğüm yerli (!) arabaları — belki de daha çoğunu — burada da gördüm.

Ya pasajlar... Onlar bir alem. Tüm mağazalar kaçak eşyalarla dolu. Açık. Var, ne ararsanız. Güneydoğu'nun sınırla ilişkisi olan her kentinde, kasabasında hatta köyünde kaçak eşyalardan geçilmiyor. Herkes yerli sigara içmiyor kolay kolay. Köylüsü, kentlisi, çoluğu - çocuğu, çalışanı, çalışmayanı, yabancı sigaralar içiyor. Her evde, kahvede kaçak çay. Evdeki eşyalar öylesine.

Ali Çapan Antep'i bir ozan. Hemshehrim. Vergi Dalresinde Müdür Yardımcısı. Uğradım. Yoğun bir çalışma içindeydi. Vergi ayı nedeniyle çok işleri vardı. Gece evlerinde lahmacunlu, kebaplı, ayranlı, yeşillikli bir antep sofrasında söyleştik. Şiirden sözettik; dostlardan, Antep'ten, güncel yaşamdan...

Belediye bir tiyatro salonu açmış. Gerici bir kaç yazarın oyunu sahneye konmuş. Belirli, kalbüstü (!) kişiler gidiyor. Bi-

GÜNEYDOĞU "ÖZETİ"

★

Oğuz Lümbaş

letler bitirmiş önceden. "Hal-ka açık bir tiyatro değil anıya-cağın" dedi Çapan. Dertliydi. Sa-natsal çabaların durduğundan. Halkevi, Halk Eğitimi Merkezi şimdilerde önemli çabalara gir-miyorlarmış.

Ali Şentürk yeni bir kitabevi açmış Gaziantep'in en güzel yerin-de. Çıra. Umutlu Şentürk. İyi ki-

Hatçe bacı, Ayyuş, Erkek, Kara Fatma, Menzin Şiho, Koreli Ali, Musa dayı, Teslime bacı, Fatılı kız, Lâtif Hasan, Emiş, Tazı Hösün, Misto, Evet Memet...

— Be! kele oğuz de mi bu?

— He, benim Hatçe bacı, dedim.

— Nişel de büyümüşün yorum.

— Gız esik gücüküdü o zaman, büyür ya, dedi Ayyuş bacı.

katar, otlatır akşamacak. Gece de keçileriyle birlikte yatar. ahırda. Süt atardı. Bir çukına biriktirirdi parasını. Harcamazdı. Orda burda doyururdu karnını. Herkes acırdı ona. Bize de gelirdi sık sık. Eğlenirdik. Bir gün ölüp gidi-verdi sessizce ve de keçisiz. Pa-ralarını da kardeşi çocukları ye-miştii.

Cımdığımız çay aktıor gene ka-sabanın içinden sessiz. Karpuzatan, Devedüşen, Gani'nin Pınarı... Şi-irle dolu, düğlü günler. Bir yığın anı, bir yığın özlem. Kaçıyorum. Kalırsam yiterim.

Yoz Topraklar

Antep — Nizip arası şirindir. Zeytinlikler, fıstık ağaçları, bağ-lar... Sonra kesiliverir Birecik'ten öte. Urfa'ya dek. Yoz, boş, kurak topraklar. Ve de arada yoksul köyler. Susuz. Suyunu uzaklardan getiren köylüler yol kıyasında. Bir kadın asılmış ipe gidiyor. Kovayı çekiyor kuyudan aslında. Uzun ve uzak kuyudan. Arap köylerine benziyor çoğu. Ve de yaşamları. Dilleri de ya arapça ya da kürt-çedir.

Yolda iki çocuk bindi arabaya. Birinde keman, birinde darbuka. Urfa türkülleri çaldılar, söylediler. Mitrip diyorlar bu çocuklara Birecik'te, Urfa'da.

Urfahyam Ezelden

Urfa'yada anılarla girdim. Beş-altı yılın birikmiş özlemi ve anısıyla. Hiç değişmemiş. Gene bakımsız, gene kendi yazgısına bı-rakılmış bir kent.

Anzilha'da, Harrahman'da, Ka-le'de, Eyüp Peygamber'de... Hep-si aynı.

Ahmet Fazıl Döğücü ile oturduk Safak Gazetesinde, eski günleri andık, söyleştik. Yeni Urfa, Demokrat Urfa, Fırat, Safak, Demokrat Türkiye gazetelerinde az mı yazdık, az mı uğraştık. İlk sa-natsal çabalarım orda başladı, o-radan gönderdim ilk ürünlerimi dergilere. En güzel, en temiz aşk-larımı orada yaşadım. Hey gidi günler. Ve de en güzel çiğ köf-teyi, boranı'yı, patlıcan kebabını, köfte yemeklerini orada yedim tadiyla. En güzel türkülleri gene Urfa'da dinledim:

Urfahyam ezelden

Göynüm geçmez gözelden

Göynümün gözli çırsın

Sevmeseydi ezelden

Urfa'nın her yanı tarih, her yanı türkü, her yanı şiir. Ama yoksulluk diz boyu. Ağalar çok. Bir fabrika bacası göremedim oysa. Yazık. Ama nurcuların da en bol, en yoğun oldukları bir kent de yine Urfa.

Doğu Otelinde bir kaç gün Urfa'yı yaşadım. Dostlar birikti ge-celeri odamıza. Çiğköfteler ye-dik. Türküler söylediler. Hep de sesleri güzel oluyor galiba Urfalı-ların.

Sonra gene otobüs. Gene yol. Ve Ankara.

Karmakarışık

bir sulak ağrıyla sürüyorum kalemimi göğün en duru yerindeki kristal kâğıda ki mey renginde bir şarkının uğultusu varmış ağmaya durmuş dilimin ucunda

dünyayı ve yaşamı sevdiğim bellidir bellidir dudagımın değdiği yerdeki sevgi ki süzülüp doruğundan erdemi bulmuşum kıvandığım süt ağızlı yağız şiirleri

duydukça mavi fırtınasını burçları geçen çözdükçe yumağımı haş eski kitapların üşümüş bir ceylan gibi ıslak dağlardan düşüyor yüreğim ortasına bir zamanların

kar yağmış mı hava mı soluklanıyor su düşmüş toprağa sevinç ekmek sanki orda saz mı çalıyor âsıklar ey nedir durmuş acısı da kalemim kıvanır sanki

geliyor düşleri geliyor şavk içinde ey yiğit kitap ey düşünce ey ozan yiten kaynağından sevginin aldandığımız o mey kadehlerine özgürlük gibi uzanan

Ömer AŞICI

taplar vardı. "Okur, iyi kitaplara, gerçekçi, soluklu eserlere aç." diyor. Dergiler de vardı. Yeni Adımlar, Tiyatro 73. Satılıyorrmuş onlarda. "Yansıma, Asyalı, Dost, Yeni A, Güney, Yeni Ufuklar da gelecek". Şiirler de yazıyor Şentürk. Bilinçli gerçekçi, ileriye yö-nelik sarımsız şiirler.

Oğuzel'nde

Doğduğum kasaba'ya, Oğuzel'ne girince, eski tanıdıkları gördüm.

Babadan kalan eski evimizde oturdum. Yıkılmış çoğu yeri. Top-raktı zaten. Kışın yağmur yağın-ca, dama çıkar loğlardık akmasın diye. Hep dünü, çocukluğumu a-nımsadım. Bir yığın kişiler, olay-lar geçti gözümün önünden. Gü-lümsedim.

Bir Abbüs emmi vardı. Küçük boydu. Kış yaz üzerinden çıkart-madığı abası, başında sarığı ve de bastonuyla. Sabah keçilerini önüne

güney AYLIK SANAT DERGİSİ

Sahibi ve sorumlu yönetmeni : Atif Özbilen

Yazışma ve posta havalesi : Atif Özbilen, P. K. 1353 İstanbul. Baskı : Halk Matbaası, Tel.: 22 19 98. Ebuşsuut Cad. No. 15, Sirkeci — İstanbul. Akbank Beşiktaş Şb. hesap No. 22787. abone : yıllık 30 TL.

Küçük Görülen insanlar

Şevket Yücel

Nerede işine göre küçük görülen bir insan görsem üzülürüm. Bir hamalın, bir çöpçünün işiyle birlikte önemsiz görülmesi nedendir? Bence böyle bir görüş bayağılığın ta kendisi. Toplumda her kişi ayrı ayrı birer görev almış. Bunlar yaşamın her alanında birbirlerini tamamlayan işlerdir. Hamal olmayınca götürmemiz gereken bir eşyayı kim taşıyacak? Çöpçü biriken çöpleri, sokakları kim artacak? Nice kişiler böylelerine değer vermezler. Onlara karşı yüzerler azgındır. Yanlarından kuruntulu kuruntulu geçerler. Bu davranışlar öbür işçilere karşı da böyledir. Gelişmemiş toplumlarda bu gerçekler böylesine sürüp gidiyor. Sanki bu dediğim işlerde çalışanlar birer köledir. Yanlış; çok yanlış bir yargı... Kişiyi işinden ötürü küçümsemek, gerçek insana, düşünene insana yakışır mı?

Bir gün bakıyorum ayak yolunun kanalı patlamış. Kim yapacak bu işi? Sorup soruşturup bizi bu siktüden kurtaracak birini buluyoruz. Adam işini yapıp gidiyor. İşte o zaman biz de büyük bir rahatlığa ermiş oluyoruz. Gelgelelim, bu işi yapan kişiye karşı çoğumuzun bakışları başkadır. Oyle bir kişinin yanına bile yaklaşmak hoşmuza gitmez. Ağalık, beylik, efendilik düşüncesi böyle etmiş bizi, insanlığımızdan çok şeyleri koparıp götürmüştü. Biz bunları bilmeden değil, bilerek yapıyoruz, hem de kasıla kasıla. İlle de başkalarından büyük görüneceğiz. Oysa tutarlı bir yol değil bu. Buzdenli davranışlardan ötürü öncelikle küçük düşen biziz, insan denen o varlığa gerçek hakkını vermeden bakıp geçerek...

Bir zamanlar bir kişiden duyduğum. Olay Batı'da geçiyor; sanırım İngiltere'de. Doğu'dan gelen biri orada bir çöpçünün belzelliği bir kesimde satılacağına teminli bir görüşü görür. Dayanamaz. "Bu küçükük yerde neden bu kadar uğrasınıyorsun? diye sorar. Çöpçü yanıtlar: "Ne o, yoksa işimi küçük mü görüyorsun? Düşün ki benim burada yaptığım iş savaşta kumandanın yaptığından hiçte küçük değil. Ben burada insanların yaşamını tehlikeye sokan milyarlarca mikrobu öldürüyorum" der. Bu konuyu yıllar önce duyduğum halde hiç unutamam. İnsanların kendilerine de, işlerine de distant bakıyoruz. Ulusal iş bölümünde o adamın en yüce koltuklarında oturan kişilerden daha önemsiz bir iş yaptığını nasıl savunabiliriz? Ama öyle alıştırmışlar bizi. Ya da

büyüklük taslayabilmek için bu yolu seçmişiz.

Bir de şu var: İnsanın değeri, ona gösterilecek saygı, aldığı paraya göre değerlendirilmiş. Küçümsenen işlerde çalışanlar gerçek emek paylarını alsalar değeri değişirler olurdu sanırım. Varlığı yerinde olan kişi nerede olsa saygı görüyor. Öbürü bundan yoksun. Demek ki değer ölçüsü çoğunlukla para ve koltuk sorununda; insanın öz yapısında değil. Bu nedenle yoksul oldun mu işin yürümez, yüzüne bakan olmaz. Nereye gitsen horlanırsın, aşağı görülürsün. Toplum içinde yaşayan bu duygular yürekleri acı! Oysa insan önemli varlık... Onun her şeyden önce sevgi ve saygı görmesi gerekir. Bu oluşuma varmayınca uygarlıktan söz etmek boşuna.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun orta üçüncü sınıf Türkçe kitabında, "İSVİÇRE'de" başlıklı güzel bir gözlem yazısı var. Yazar İsviçre'de Büyükkelçi olarak bulunduğu sırada, oradaki halkın özelliklerinden bir kesit sunuyor: "Çalışmak, her İsviçreli için yemek, içmek gibi, soluk almak gibi doğal bir şeydir. On dokuz yirmi yaşına varmış bir oğlan veya kız, ne kadar mutlu bir aileden olursa olsun, mutlaka kendine bir iş tutmak isteğini duyar ve hiç birinin gözünde işin işi, kötüsü, hafifi, ağırı yoktur. İsviçre'de Devlet Reisinin inci gibi güzel ve zarif kızının İngiltere'de orta hizmetçi olarak alınmış nice fotoğraflarını hayranlıkla seyretmişimdir."

İşte gerçek uygarlık bu. Böyle bir ulus elbet yücelir. İşe önem verip onu küçümsemedikleri için öylesine bir aşamaya geçmişler. İnsanlık işine, mesleğine göre aşağılandığı yerlerde hangi sevgi ve insanlık ilişkisi bulabiliriz? Böyle yerlerde olsa olsa ancak kin vardır. Yaşamak anlamlı olmaktan çıkmış, emeğin hanki yenilmekte dir.

Bir masa başına oturmuş kişinin işçiyi, esnafa, köylüye, yücelerden bakması ne çirkin bir davranış. İşte bir yıla bu tip insanları yetiştirmişiz. Ya da böyle bir düzeyde kalmış sosyal yapıdır. Bu türü olumsuz davranışlar halka yakın düşmeyi engellemiş. Ne öldürme delisi kişiler çoğalmış. Büyük kişi yaşamın zorluklarını göğüsleyen, emeğini toprağa aktaran, alçakgönüllük, içtenlik

Desen : Metin Eloğlu

KÖPRÜ'den

*Yaz çöktüğünde yalnızlaştı ağaçlar
Şu kentte
Ve çoluk—çocuk gezmelere gittiler
İşte böylesine yalnız kalıverdim ben de
Sakalım kırçıl, kahve peykeleri, tavla şak—şuku*

*Gözlerim dalıp gidiyor pembe yanaklı kocamışların peşinde
Ki onlar dincillikleriyle avınsun.*

*Terliksi pabuçları ve benim yalnızlaştığım
Tabanlarda nasır ve kaçamak bir gülüş bende
Hayır, hiçbir şey istemedim, yine de bir çay sundular
Yaşlı biriydi ve o çaydan kavruldu ağızım.*

Murat Nemet — Nejat

Türkçeleştiren : İzgân BAZ

duygularıyla halka yakın düşenlerdir. Nice kültürlü dediğimiz kişilerin sevgiyi, düşünceyi özlendirmediikleri için halkın dışında yararsız, garip varlıklar durumuna düştüklerini görüyoruz. O gibiler üstüklerini dağların doruklarından, bulutların arasından bakıyorlar. Bir kapıcıya selam vermeyen yöneticileri çok gördüm. Ne imiş, selam verince adam şımarmış. İşini aksatır. Sasılacak iş doğrusu. Sevgiyi, içtenliği öldürdüğümüz yerde hangi iş gerçek yönde yürüyebilir? Her iş kendi özü içinde başlıbaşına bir büyüklüğe sahip değil midir? Doğrusu ben kanal açan, pislik temizleyen, öküzleriyle kıraç bir tarlada çift süren adamın işini gazetelerde adından söz edilen kişilerin yaptıklarından daha önemsiz görümlerim. Kimi beyin doğurganlığının gücüyle güzel şeyler oluşturur. Kimi de bilek gücüyle yapar bunu. Ama burada sunu belirtmeden edemeyeceğim: Toplumun mutlu yaşamaya, önemli atılımlarda bulunmaya adına büyük güçlükleri göğüsleyenlerin kuşkusuz yeri başkadır. Gelgelelim böyleleri yüreklerini halk sevgisiyle gümmelendirmişlerdir. İşte

asıl büyüklük buradan gelmektedir.

Ben bir okumuş adam olayım, sonra da bir kol içişine böbürlenerek bakayım; olmaz böyle şey. Kim olan küçümserse bilin ki küçük kim kendisidir. İnsan denen şu varlığı görebildiğim gündüberi hep sancılar içinde kıvrandım. İlele haktan söz edip haklıyı ezme isteyenleri görmek acının acısıyla kıvrandırıyor insanı. Güçlü sandanın karşısında kuyruk sallayıp, yoksul, zayıf birinin karşısında hükümdar kesilmek isteyenlere ne deriz?

İnsanın büyüklüğü giyiminde, kışamında, kese dolgunluğunda, bir masa başı görüntüsünde değil ki. Kişi emeğini halkın esenliğine aktardığı zaman büyüktür. Nic, zamanlar demire, bakıra biçim veren, ona kendinden bir şeyler katan, elindeki süpürgeyle sokaklardaki pislikleri arbasına dolduran, arak yapan, taş taşıyan, eskimiş ayakkabılara pençe vuran, gücünü ve umudunu toprağa dökenlere hem sevgi, hem de saygı duymuşumdur. İnsanoğlunun tuttuğu işle birlikte ne denli yüce olduğunu ne zaman anlayacağız bilmem ki...

GÜNLÜĞÜMDEN

İsmet Kemal Karadayı

Sabahattin Eyüboğlu

15 Ocak 1973...

İki gün önce ölmüş. Hani radyodan "haber"? Neden gecikti gazeteler? Kinamak yetmiyor şairin bu. Yazık, çok yazık.

Sabahattin Eyüboğlu, aramızda canlılığını, geçerliliğini yıllardır sürdürmüş ve her zaman da sürdürecektir olan tam aydın, tam çağdaş kişi bence. Bence ne demek, kuşkusuz herkesçe de öyle.

Denemeler, çeviriler, filmler, geziler ve eğitimci katkıları... Tümünde Türk okuru, Türk Halkı için etkili, yararlı, kalıcı çalışmalar... Her büyük ve değerli insan gibi o da bizleri önce, düşünceye ve dostluğa yöneltmiştir.

Gerçekten insanlı ve yurtsever. Bilgisiyle, usuyla, deneyiyle, hizmetleriyle... Hep iyi, doğru, güzel dilekler içindeki yenilikçiliği ve öncülüğü ile...

Yazılarında, kolay, akıcı, inandırıcı bir anlatım ve geniş kültür, gerçekleri dile getiriş, uyanık bir hoşgörülü tóresi vardı. Çağdaş düşünce ve düşünceye saygı, onunla da çok şey kazanıyordu. Dili de, dedikleri de özlü idi, öz be öz Türk'ceydi. Bunları, Denemeler Antolojisi'nde, bir bölümüyle belirtmişim. Onu en iyi, en haklı yargılayacak özellik, özgür insanlık düşüncesinin tarihidir. Ölme-yecek, onur kazandıracak olan da budur, bu mantık ve vicdandır.

O, gerçek anlamda susmadı, ona "öldü" diyemiyorum. Yapıtları yeniden yayınlanmalı. Yayınlanmamışlar varsa derlenmeli... Ders olmalı bu, en çok da ön yargılı, ard dilekli, bilim ve çağ dışı kalmış karanlıklara, yalnızlıklara, utanmaz boşluklara...

En yakın arkadaşları Günyol'a bir şeyler yazmalıyım.

Vietnam 25 Ocak...

Yiyici, öldürücü bir devin yıkı. İhsanı görüyoruz neredeyse...

Suçlamak ve sömürmek gibi, köle ya da bağımlı kılmak için yapılan zulümler ve işkenceler de hiçbir zaman onay görmüyor, kazandırıcı olmuyor.

Johnson ölmüş, Vietnam'da "barış" var.

Savaş ve barış, herkesi ilgilendirir. Çünkü birincisinde insan'

ın "ölüm"ü, ikincisinde ise "yaşama"sı vardır.

Atatürk, daha 1920'lerde, 1930'lar-da şöyle diyordu: "Savaş, yaşama-yla ilgili ve zorunlu olmalıdır. Ulusun yaşaması tehlikeyle karşılaşmadıkça savaş bir cinayettir. Eğer sürekli barış isteniyorsa, küt-lelerin durumlarını iyileştirecek u-luslararası tedbirler alınmalıdır. İnsanın bütününün refahı açık-lık ve baskının yerine geçmelidir. Dünya yurtdaşları kışkırtıcı, aç-gözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde eğitilmelidir. Dünyanın fi-lian yerinde bir rahatsızlık varsa, bana ne dememeliyiz. Böyle bir rahatsızlık varsa, kendi üyelerimizde olmuş gibi onunla ilgilen-meliyiz. En uzakta sandığımız bir olayın bize birgün değmeyeceğini bilemeyiz."

Tanıdığım bazı us yoksunu ya da usu geriden gelen kişiler ne derler acaba? Barışın öncüsü barışsever, insansever düşündürü, sanatçıyı, devlet adamını yabancı-

DELİKANLI

Kış kıyamet içiydi, başıma geldi bilirim;
Haydın savaşa! dediler de gittiydim;
Yeni terlemiş bryklarımı, kuzu kuzu.

Önce bir ağlaklık peydahladı gülüşümde;
Bir gizli ışık, bir kumru kanadı düşümde;
Hiç unutur muyum ardınca el eden o ince kıza.

Yalnız onu mu? bir tarlamız vardı buğday ekerdik;
Temmuz erince türkülerle, oyunlarla biçerdik;
Babacığım, ben ve kardeşim Eskenazi.

Bahar filizlerine kan yağdı hiç durmadan;
Namlulara süngülere sınıksız bağlandı zaman;
Bir çukura gömdüler gece ile gündüzü.

Nice mi sürdü? ah, parmaklarım olsa sayardım;
Hele baksanıza, öylesine yıpranmış ki yurdum;
Şu benek benek uçuşanlar gözyaşı tuzu.

Ölüden beter döndükse de, durun bakalım;
Davranın dostlar, birlikte kucaklayalım
Öksüz evlerimizi, yetim denizi...

Udo PIETZ

Türkçeleştiren : Nur TÜRETKEN

lardan, bu sözleri, kim olursa olsun kendine çağırın Mevlana ve her insanı kendisiyle bir sayan Yunus ile de mi bir arada düşünmeyi bilemezler?

Böyle "bazi"larına, 1971 ilkyazında bir "sergi" nedeniyle de rastlamıştım. Birçok seçkin şiirle birlikte, istendiği için, benim de şu şiirim yazılıydı savaş ve yıkım tablosunun altında:
benim adım anadolu türkiye
beyin gücümle

başının içinde dört bir yan
afrika vietnam van
benim adım anadolu türkiye
dünya benim
ellerim
özgürlükleri tayın herseyden önce
ve insanlığa uzasın derim

Mengi'lerin kulakları çınlasın,
hiç ve kışkırtıcı duyguları için
de nasıl da çiğlikler, görgüzlük-
ler yapılmıştı. Yurdunu "dünya",
ulusunu "insanlar" olarak da sa-
yan Tevfik Fikret, iste o zaman,
Mustafa Kemal'e birlikte bay kal-
dırmıştı.

Vietnam barışı başarılı olsun.

Bu Değirmenin Suyu
Nereden? 26 Ocak...

Kaynakları ve amaçları bir baka-
ma da belli dergiler ,hatta kitap-
lar dağıtılıyor Türkiye'de. Hem
de işe yaramaz oldukları halde.
Hem de parasız. Hem de birçok
devlet dairesiyle birlikte Savcılık-
lara dek. Ve de sürekli; haftalarca,
aylarca, yıllarca...

Bunlardan lüks baskılı, "onbe-
bin"lik lüks "genel yayın müdür"
lü birinde, haftanın şu "name"si
kusulmuş: "...Görevli savcıların hiç
bir kayda tabi olmadan hükümet
aleyhinde ve aşırı sol akımlar istik-
ametinde serbestçe yazı yaza-
bildikleri; herşeyin üstünde kal-
maları gereken en yüksek yargıç-

YORGUN SAVASCI Kemal Ta
hır' Nisan'ın 21'i cumartesi a
lacakaranlığında yitirdik ve 23
Nisan'ın alaca güneşliğinde top
rağa verdik. Sayın eşine, yar
kınlara ve sevenlerine GÜ
NEY adına başsağlıkları dileriz.

maz ama 27 Mayıs'a birşey acıla-
rı içinde kesinlikle karşı çıkar.

Düşündürücü ve Üzücü

17 Şubat...

Dün, Ü. Yaşar'a da yazdıkları için
Öğretmenler Derneği'ne "Ozanlar
Gecesi" düzenlemekten, bugün de
yakın bir ilçede erin boynuna "hır-
sız" torbası ve levhası astıkları
için ora "eğitim" inden vazgeçtim.

Bir Yanışık 1 Mart...

"Merhaba Yaşamak"taki bir şi-
irini de bana adayan Yalvaç ,umut
verici şiirler yazmış. Önceki adre-
simi dolayı geldi bana.

Ne var ki, ilk kitabı "Goca Goca
Dağlar" için "ne dediler"de adım
yanış alınmış. Ya da bir başka "İ-
met Kemal" çıkagelmış... Otuyor
böyle yanışıklar da demek!

Yeniye, Özgürlüğe 2 Mart...

Dağ, deniz, kum ve otlar: Doğa!
Sonra, hiline, anlam ve güzellik
dolmuş yaşantılar İnsan'la!

A. Yücel, tam bilineği dediğim
birdost... Yazıyorum... Ona, ki-
tapların durmadan bizi geçtiğini
yazmışım. Bizi aşan kitaplar ü-
stelik, çoğunlukla da. Yetişemiyor-
ruz onlara. Öyleyse bir bölümünü
de dostlardan dinlemeli, öğrenme-
li...

Valery'nin şu tümcesini almış
mektubuna: "Kim insanların bi-
zi çok kötü hilmeleri hoşunuza
gitmez. Yamru, yumru bir ayınada
çirkin görünmek iyi bir şeydir".

Çok sey anımsattı bana bu...
Bomba gibi küçük çaplı bir kitap
iste. Sayfalarca yazmaya, okuma-
ya ne gereklilik var?

Dost imgesiyle değilim artık.
Gerçek an'ı yaşıyorum ve yaşıya-
cağım. Acı, tath izlenimlerle de
olsa özgürlük, rahatlık, insana uy-
gunluk önemlidir, bilerek... Var-
sın birileri de ayıp, çirkin, yasak
dein...

Beni bugün etkileyen ikinci hu-
sus, bir gazetenin "1972'den say-
falar"ına göre, yazmayı ve sevi-
meyi, ikisini birden yitirince "in-
tihar eden Montclair'ın kahval-
tidaki eşi.

GÜLDESTE

— ANTOLOJİ —

13 forma, 134 şair

246 şiir

10 TL.

güney yayınları

SALT ŞİİRLE YAŞANMAZ

A. Ventura

(Yusuf'u tanıır belki birçoğunuz. Yedi—sekiz yıl öncesine değin şiirleri sık sık görünürdü dergilerde. Oysa o zamandan beri susuyor. Geçen yıl bir görüşme-mizde nedenini sormuştum.

— Yanıtlamak zor be arkadaşım, dedi. Kısaca söyle ortaya koymam sorununu: Ozanlık yıllarımızda, çölede susuz kalmış bir gezgin gibi edebiyatı dört elle kucaklamıştım. Yabancı kitapları okuyor, çeviriler yapıyor, şiirler yazıyordum. Bir an geldi düşündüm: Bütün bu uğraşım niye, kimin için çalışıyorum? Günlüğün bir soru değil mi? Belki de bütün sanatçılar aynı soruyu kendi kendilerine soruyorlar. Hadi hepsi bir yana, ilk önce kendim için yazıyorum diyelim. Kendimi çağdaşlarımla kıyasladım. Aynı sevilir, aynı toplumsal konular, aynı bunalmış olmaların da şiirlerinde... Bu çembereğin dışına taşamıyor, buldukları düzeyin üstüne çıkamıyordum. Bundan başka, çalıştığım şu değin süre içinde ne bir eleştiri, ne bir ses, ne de bir yankısı oldu yazdıklarımın. O halde... okunmak, okunmamak kuşkusunu bir yana bırakalım, zaten aydınlar tümüyle ilgisiz... semeresiz bir işin de peşinden koşturmak gereksiz oluyor. Bu yüzden herşeyimle mesleğime verdim kendimi. (Doktordur kendisi.) Gerçek sanatı, semereyi insanların yüzlerinde, mutluluklarında görüyorum.”)

★

Önce konu üzerinde anlaşalım: Yazandan, özellikle şiirden herhangi bir özdeksel çıkar mı umuyoruz?

Genç roman ve öykü yazarları için ilerde belki... Oysa şairler için kesinlikle “Hayır!” diyeceğim. Hiçbir şair heveslisi para kazanamaz, zengin olacağını umuduyula sürdürmez çalışmasını. Hoş böyle bir amacı varsa da kısa bir süre içinde gerçeğin taştan duvarına toslayacaktır. Ahn dergilerde yayınlanan şiirleri, yüzlercesinden kaç tanesine ve kaç para telif hakkı ödenebilmektedir?.. Bu durum ülkemizde değil yalnız, bu çağda da değil. Her zaman böyle süregelmiştir ve gidecektir. Belki her ülkede birkaç ozan bu dar çemeri yarıp geçiyor. Ama sayıları iki elin parmakları değil var mıdır?.. Yayınlanan şiir kitaplarından çoğu masrafını bile kurtaramamaktadır.

Rauf Mutluay aynı gerçeği deşiniyor: (Edebiyat Dostları: S. 334)

“(...) Biz kırk kişiyiz birbirimizi biliriz örneği, sanatın, sanatçıdan ve sanat heveslilerinden başka

müsterisi yok bugün. Sanat artık eskiden olduğu gibi bütün aydınların değil, küçük bir aydınlar azınlığının merakı sadece.)

Bir soru istemeksizin dökülecek dudaklarımızdan: O halde tüm çalışmalarımız niye?

Özdeksel bir amaç olmadığına göre verilebilecek tek yanıt şu oluyor: Tinsel doyum! Yaratmanın verdiği heyecan, mutluluk. Daha kuvvetli bir etken var mıdır bu koşullar içinde bizi yazmaya itecek?

Sözü Montaigne'e bırakalım: “Ben kitabımı yaptığım kadar da kitabım beni yaptı.”

(Buraya dek çoğu söylediklerimizi Yusuf da evetliyor. Oysa onun için eksik kalan taraflar var.)

Amacımız yalnızca şiir yazmak ve onu bir kenara bırakmak olsa yazmamıza son noktayı koyar keserdik burada. Oysa yaratma mutluluğu yanında bu mutluluğu tamamlayan istekler, başka bir deyişle çabalar vardır: Alışmışlığın dışında yeni yapıtlar vermek, bu yapıtları yayınlama olanağını bulmak, olumlu yankılarını beklemek.

Çoğu parsellenmiş dergilere, genç şair adını atamazken alışmışlığın dışında yeni bir yapıtla nasıl gösterecektir kendini? Baştan kendimizi koşullandırıyoruz: Sesimizi duyurmak için çağdaşlarımızın frekansına uyduruyoruz vericilerimizi. Kuşkusuz belli bir düzeyin üstüne çıkmaya dek. Sonra istediğimiz değin at koşturabiliriz yazın meydanlarında. (Dergilerde nice tanınmış şairin Batı'dan yürüttüğü şekillerle veya kendi düzeyinin çok altında yapıtlarıyla nasıl şakşaklandığına çoğumuz tanık olmuşuzdur.) Genç bir şairi umutsuzluğa düşürebilecek birinci nokta bu: Baştan koşullandırma!

Diğer bir önemli sorun yayın-

ROMAN

Bir roman çiziyorum yollarına İstanbulun
Şu kahve senin bu kahve benim
Kaçırsam vapuru bir daha
Gözlerimi ve kımıldım bekler evim
Bir roman çiziyorum yollarına İstanbulun

Bir sigara içimi borcum var denizdeki yosunlara
Kırılıp dökülüyor yakamozlar sesinden eski bir udun
Kâğıtlar uçuşuyor hırsız ve ürkek
Bir roman çiziyorum yollarına İstanbulun.

Bilinmez neleri gizlediği her köşe — bucağın
Kimbilir hangi umuda tutsak
Belki unutulmuş bir göz yaşına
Apayrı bir düzen apayrı bir basım
Kimler okuyacak kimler çiğneyip ezecek
Bir roman çiziyorum yollarına İstanbulun.

Feriha AKTAN

lama olanağını bulmak! Bugün içtenlikle konuşmak gerekirse, Türkiye'de dünyadaki birçok ülkeden daha fazla şiir yayınlama olanağı vardır. Fakat yayın organlarının değeri üzerinde epoxy tartışılabilir. (Popüler dergi ve gazetelerin okuyucularına açtıkları şiir köşelerinden tutun, parayla şiir yayınlayanlara değin... Ağırbaşlı dergilerle denizin karşı iki yakası gibi duruyorlar.)

Gelin bütün bunları bir yana bırakalım da bu sorunlar içinde en önemlisi olan eleştiriye değinelim:

Yazın dünyamızın en büyük eksikliği bu işte. En tanınmış şairin bile dostları, tanıdıkları olmadığı sürece yalnız Eleştirisiz, bir başına sürdürecektir çalışmasını.

Bakin Ataç eleştirmem için ne diyor.

“(...) Eleştirmenin de bir sanat anlayışı, bir acun görüşü vardır elbette, ama bunun yanında bir de kavrama gücü, sanat erinin ne yapmak istediğini kavrama gücü olmalıdır. Sanat erinin görüşünü, düşünüşünü kavrayacak, ona göre yargılayacak eseri, “Şunu yapmak istemiş, başarmış, yahut başaramamış” diyecek, yol göstermeğe de kalkabilir, şöyle der sanat erine: “Sizin görüşünüze, düşünüşünüze göre eseriniz şöyle olmalıydı, ancak öyle anlatılabirdi-

niz ne yapmak istediğinizi.”

Gerçekten Ataç gibi şimdiye değin kaç eleştirmen gençleri elinden tutmuş, bıkmaksızın yapıtlarını okumuş, eleştirmiştir? Kimi bir başına bulabiliyor yolunu, kimi ise daha bulunduğu düzeyi bilemeden çabalar durur dergi sayfalarında. (Ülkemizde zaten gerçek bir eleştiri ortamının bulunduğu kuşku ya... Birkaç kişi dışında eleştirmenin varlığı da. Daha doğrusu dostların kitaplarını tanıtmak, övmek vardır. Bu işi eleştirmen olmayan da yapıyor.)

Şimdi kutlayacak, alkışlayacak mıyım Yusuf'u. Gerçekleri saptayabilmiş, —kendince— daha üst bir sanat düzeyine çıkamıyacağını anlamış olduğuna göre çabalamanın boşuna olduğunu mu söyleyeceğim? Hayır, hayır... Tersine yığın bir savaşçı gözleriyle bakacağım kendisine. Her sorunu algılayan yazın meydanlarından kaçsaydı, bir dergiyi dolduracak şair ve yazarı bile bulamazdık bugün. Oysa dergi yöneticileri yakınıyorlar. Her ay dergide yayınlanan şiirlerin çok üstünde şiir gönderilmiyor. Buna karşın genç şair yılmıyor, sürdürmeye çalışıyor savasını.

Burada isteklendirici ödüllerin katkısını da belirtmek gerek. Öykü ve roman dalında yarışma ve ödüllerin olmasına karşın, şiir ödülleri pek kısır, hatta yok denebilir. Umutla bağlandığımız T. R. T. ödülleri bir saman alevi gibi parlayıp sönmüştü. T. D. K. ödülleri ise genç şairleri isteklendirme amacıyla değil, belli bir düzeye gelmiş şairleri ödüllendirme amacıyla gütmetedir. (Belki kendilerince başka kutsalı vardır bilmediğimiz!)

Şunu baştan evetlemeli: Hep yalnız olacağız yazın yollarından yürüdüğümüz sürece!

Son noktayı koymadan Ahmet Rasim'in şu sözlerini anımsadım: “Kadın, ne seninle yaşanır, ne de sensiz.”

Gelin de şunu şöyle değiştirilelim:

Salt şiirle yaşanmaz, şiirsiz de...

ÇAKMAK

Sesinin ışığa dönüşmesiyle
duraklar alışkanlığının dönemesinde
o denli açık konuşur ki ama yine de
anlatamadığını kısık sesiyle

duyurmağa çabır aydınların ucundan
etkisini bir başka yoldan deneyerek
güveni yok mu acaba sonucundan
anhyamazsınız çünkü çok seyrek

karanlığı içinde ateşliyerek
tüketir azar azar üzüntüsünü
sonra çoğu bana kalsın diyerek
keser o incecik gürlütüsünü

Sedat UMRAN

YAŞAMAK DENEN ŞEY

Behzat Ay

Hasan, hasta olan on yaşındaki oğlu İbrahim'i huğun gölgesine yatırmıştı. İbrahim'in altında çaput parçalarından dokunmuş bir kilim, üstünde yamalı bir yorgan vardı. Ateşi yükselmiş, derin derin soluyordu. Babası ve anası İbrahim'in yanına oturmuş, düşünüyordular. Altı çocuktan en küçüğü olan yarım yaşındaki Döndü, huğun içinde uyuyordu. Öteki dört çocuk da, komşu evin önündeki gübrelikte oynuyorlardı. Kendi gübrelikleri olsa ırağa gitmezlerdi; ne ki hayvanlar, olmayınca, gübrelikleri de yoktu: Canlı hayvan olarak, bir horozla dört tavukları vardı. Tavuklardan birinin de bir haftalık yedi civcivi vardı. İşte tümü bu kadardı canlı mallarının. Huğdaki yatağı, kapları, sunları bunları bir kişi yüklenip gidebilirdi. Bütün eşyaları bu kadardı.

İçinde barındıkları, huğu kimin yaptığını bilmiyorlardı. Bu huğ, Hasan'ın çalıştığı dört dönüm tarlanın kenarına yapılmıştı. Tarla da köyün ortak malıydı.

İbrahim, inlemeyi yükseltmeye başladı. Anası, elini İbrahim'in almasına koyup, "yanıyor," diye söylendi. Sonra, İbrahim'in sapsarı olmuş yüzüne, elmacık kemiklerine, çukura gömülmüş gözlerine baktı. İçti suzladı. Gözlerinden siyah sümükler yaş almaya başladı.

İbrahim'in babası Hasan, "of anam of!" deyip kalktı oturduğu yerden. Kalkarken dizleri kütürdedi. Huğun çevresinde şaşkın şaşkın gezinmeye başladı. Mısırlar diz boyuna dek yükselmişti. İçinden, "Ört dönüm mısır... Allah verse de eyi olsa" dedi. Ürettiği mısırın yarısı yıllık yiyeceği olacaktı. Öteki yarısı ise, tarlanın kirası olarak köye verilecekti.

Hasan, gezilmeyi bırakıp olduğu yerde durdu. Çevresine bakındı. Yöre yemyeşildi. Taa traktörden bir harman makinasının sesi geliyordu. Deniz tarafındaki ulu ulu ağaçların rengi daha koyu yeşildi. Gökyüzünde hiç bulut yoktu. Masmaviydi. Huğun arkasındaki ağaçtaki kuş yuvasından civcivler baş-

larını çıkarmışlar, ötüyorlardı. Yüz metre kadar ilerde, Çil Ali'nin oğlu, traktöre çapa yapma makinasını takmış, çapa yapıyordu. Acı acı söylendi: "Keşki bu alet icat olmasaydı. Alet icat oldu, işsiz kaldık. Önceleri, çapa yapar, çift sürer bir şeyciler kazanırdık. Şimdilerde bizim gibi yoksullara iş kalmadı. Devir varsuların devri..."

Geri dönüp İbrahim'in başına gelince, karısının yine ağlamakta olduğunu gördü. Üzüntüden, sinirden dişlerini yemeğe başladı. Diş gıcirtısını duyan karısı, gözlerini kolunun yeniyle sildi. Uzun kirpikleri birbirine yapışmıştı yaştan...

"Ne yapalım İbrahim herif?" dedi kocasına.

Hasan: "Ne yapalım? Ben de şaşırırım... Kime dert yanacağımı kestiremiyorum," dedi.

Bunun üzerine karısı Zeynep: "Duracak zaman değil herif," dedi. "Bizim belimizin kemiği bu çocuk. Düşünsene senin gözlerine inme indi, dürüst görmüyor. Ben hastalıklı biriyim. İşimizi göreceğ olan İbrahim. Sığır mığır güdüyor da yararı oluyordu. Nidelim onsuz? Durmayalım, doğru toktura götürelim. Ne yaparsan yap, yığirmi otuz lire bul. Günlüğe gider öderiz."

"Bakayım konu gomsuya... Kahveye çıkayım, mıkudara bir fukara kağıdı yazdırayım. Ondan sonra da otobusa atıp seere götürelim... Ve sonra doğru devlet hastanesi ne... Başka çıkar yol yok. Simdi sen İbrahim'in başından ayırma" deyip, gölgede duran kara lastiklerini giydi, çıktı yola.

Bir otomobil, tozu dumana katmış geliyordu. Tam yanına gelince otomobil, içindekilerin yüzüne kin ve imrenme karışımı bir duyguyla baktı. İçinden: "Gidin bakalım gidin!" dedi. "Denize de gidersin menize de...Doynuncaya dek çimin! Bu dünya sizin, bakalım öteki dünyada ne olacaksınız!.. Düşüne düşün, söylene söylene yürüyor..."

İbrahim, gözlerini açtı, anasına baktı. Yardım isteyen, kurtar beni diyen bir bakıştı bu...

"Ana, ana kız!" dedi.

"Hi yavrum?"

"Su vir."

KÖŞEMDEN :

GÜLDÜRÜ

İçti geçmiş, uyuz bir köpekti, derken bir gün Göze girmek, efendilerine yaranmak için

Bir şey gelmiş ki usuna, hani, aklımız durur Dikkatleri çekmek için öfkesinden kudurur

Öyle ya dişleri dökük, uyuz, bitik köpeğe Boşuna kim verir azık, ille yaşasın diye!

O da tutar uzağından geçen bizim aslana Havlamakta bulur kurtuluşu, kurtulmaksızın

Aslan söyle bir bakınır, sonra içinden güler "Şu uyuz köpekle başım derde girmemeli" der...

"Bir pençe atversem, yarısı boşa kalır Üstelik ayıplar beni görenler haksız sanır.."

Böyle düşününce aslan vazgeçer eyleminden Köpeğin arsızlığını gördükçe de, derinden

Bir ah çeker ki, ormandakiler sökün ederler "Kıral hazretleri bir derdiniz mi var ki?!" derler.

"Sizi böyle üzgün hiç görmemiştik n'olmuş öyle, Burnunuza sinek mi kaçmış talaş mı, yoksa ne?"

Aslan der ki: "Ah çocuklar, keşke öyle olsaydı Beni kahreden, köpeğin şu hayasız tafrası!"

Aslana saldırdım deyip, sözde övünmek için Yaptığına bakm hele, uyuz, tükenik piçin!

Biliyor ki, söyle bir pençe atsam toz olacak, Bir de tutmuş gürlütle bana havlıyor alçak!"

Mehmet SALİHOĞLU

Zeynep, kalktı. Bakırlaşmış bir taa suyu getirdi. Bir eliyle taaı tuttu, ötekiyle İbrahim'in başını kaldırdı. Taaı ağzına dayadı. İbrahim, içti bitirdi tastaki suyu. Gözlerini yine yumdu.

Anası, yakım yakmaya başladı: "İbrahimim İbrahimim

Benim topak İbrahimim

Benim elimden ne gelir.

Benim topak İbrahimim..."

Başını sallaya salaya, elleriyle İbrahim'in saçını karıştıra karıştıra söylüyordu... İbrahim'in başında bir iki bit buldu. Onları öldürmeye koyuldu. "Toktur gınar" diye geçirdi içinden. Fakat İbrahim:

"Dur kız ana!" deyince, vazgeçti.

İçerde uyumakta olan altı aylık kızı Döndü ağlayınca, Zeynep ona koştu. Kucasına alıp getirdi İbrahim'in yanına. Pörsümüş memesini Döndü'nün ağzına dayadı... Çocuk, memeleri biraz somurduktan sonra bırakıp ağlamaya başladı yine. Açtı! Emediği memelerde süt yoktu! Çocuğun gözleri ağlamaktan şiş şişti. Donundan pislik akıyordu. Bu durumu gören anası, Döndü'nün donunu, bezini çıkardı. Döndü'nün kalçası, sıcağın, aidiyetten, pislikten kızarmıştı. Anası sildikçe, derisinin ağrımamasından ötürü bağırıyordu. Silme işinden sonra, Zeynep, kirlili bezi huğun önüne

Fotoğraf : Volkan Ediger

koydu. Döndü'yü tekrar kucasına aldı. Memesini yine Döndü'nün ağzına verdi. Çocuk yine umutla so murtmaya başladı...

Dilini, sıcağın bir karış çıkarılmış sarı bir köpek geldi; Döndü'nün baktı bezini kokladıktan sonra ağzına alıp gitti. Zeynep, Döndü'yü huğun içine götürdü. Yere yattı. İbrahim'e iki yumurta pişirdi. Uykuya dalan Döndü'yü içerde bıraktı. Huğun önünde inlemekte olan İbrahim'in

SİS İÇİNDE

roman

Yazan : Behzat AY

Tel Yayınları — 15 TL.

P. K. 636 — İstanbul

METİN İLKİN İLE BİR KONUŞMA

Konuşan : MEHMET SEYDA

karın
tokluğundan
öte

SEYDA — Metin İkin, yaşam öykünü bize özetler misin?

ILKİN — 1932'de doğdum.

SEYDA — Kaç yıldır yazıyorsunuz? Kitaplarınızın adları, yayım yılları nedir?

ILKİN — Mescit Çıkmazı (1966), Konuşmak (1966), Yarın İçin (1970), Zor Zaman (1971), Nöbet (1971), Yarın İçin / Selam Olsun (2. baskım 1972)

SEYDA — Romana, hikâyeye başlarken, konu kişiler bakımından kendince bir taslak çıkar mısın?

ILKİN — Evet.

SEYDA — Ben, böylesi karşılıklı konuşmaların, yapıtta "yazarın amacı" sorusuna da biraz açıklık getirdiği kanısındayım. Öyle ya! Fa lanca hikâye ya da roman üzerinde olumlu, olumsuz, kiminde ikisinin ortası bir yargıya varıyoruz ve bunu yazıyoruz. Okuyunlar arasında diyelim sen de varsın. İçinden, "Hayır, yok canım bu yanlış!" diyorsun. Açıklama, topluma duyurma olanağın o an yok. Yapmak istediğin şeyle yaptığın şey başka olsa da, bana şimdi hemen vereceğin karşılıklar bile seni tam olarak yansıtmassa da tek yanlı yazmalardan daha yukarı, gerçeğe yaklaşan düzeyde değil mi-

yiz? Monologdan daha iyi değil mi bu diyalog yöntemi?

ILKİN — Elbet daha iyi, ama en iyi yol değil. Bir kere eleştiri bizde çok yoksul, yoz. Hatta (bilinçli ya da bilinçsiz) emperyalizmin kültür cendarmalığını yapan eleştirmenler çoğunlukta; ardından, dostluk — düşmanlık ilişkilerinin hesaba katarak sorumsuzca kalem oynatan muteber eleştirmenler geliyor; sonra, dargörüşlü, herşeyi birbirine karıştıran eleştirmen de az değil; topunun yaptığı okuyucuyu şaşırtmak, şaptırmak, şartlandırmaktır. Arada bir namuslu, ciddi eleştirmenlerin sesi duyuluyor, sa da yaygınlaşmıyor. Gelelim sizin diyalog yöntemi: daha iyi bu. Yalnız bizim ülkede bir işin kendisiyle o işin yansıması arasında tutmazlık vardır. Yani bir yazarın yazdıklarıyla, yazdıkları üzerine söyledikleri, dergilere bakıyorum da, özdeşlik göstermiyor çoğunlukla. Bu da yanlıtır okuyucuyu. Bizde asıl ihtiyaç duyulan incelemedir.

SEYDA — Sen de bilirsin; konu, kişi, olay örgüsü önemliyse de, bir sanat yapıtının değerlendirilmesinde tam ölçüt sayılamaz bunlar. Diyeceğim, estetik ölçütler değildir. Bir sanat yapıtında yapılan işin sanata özgü yoldan yapıpı yapılmadığına bakmak gerekmez mi?

ILKİN — Sanatsal değer taşımayan eser zaten bir sanat eseri sayılamaz. Yazar, dil ustalığı, teknik bilgi ve artistik becerisine göre başarır bu işi. Yazılı edebiyatın tarihinde böylesi başarılı yazarlar belki on binlerden fazla, dir. Oysa gerçek yazarlık, özünde, bu kadarla kalamaz. Eğer bu yetseydi, masalelerin birer sanatçı sayılması gerekirdi. Meseleyi temelden alalım. Sanat eserinin tüketici olan toplum onun üretimine kaynaklık eden toplumdur. Yani insanlar sosyal gerçeklik içinde kendilerini, en azından, yaşanılabilirli okurlar. Buna ihtiyaç vardır. İnsan, ilkel döneminden beri çevresinde olup bitenleri ve bu olup bitenler içinde ya da karşısında kendisinin (insan olarak) ne olduğunu anlamak istemiştir. Sonra, anlamak da yetmez, zararına olanı yararına işleyecek biçimde değiştirmek istenilir. İnsanın bu istemi, onun (tek, gurup ya da sınıf olarak) pratiğini eleştiren, potansiyel gücünü tarihin gelişme doğrultusunda ajite eden ve alternatif getiren eserlerle gönül ve düşünce bağı kurmasını sağlar. İnsanlarda bu ihtiyaç ortamı olmasaydı, en doğrunun en güzel bir biçimde sunulmasını bile ilginç bulmazlardı. Ama bu gereklilik estetik yetersizliği bağışlatmaz. Eleştiri, ajitasyon, alternatif birliği dengelenmiş bir eser estetik yetkinlikten yoksunsa kekelenerek söylenmiş bir türkü gibi sıkıcı olurdu. Düşünce alışverişi içinde duyarlılıkla çekişme de gereklidir çünkü. Özet olarak, ne içeriği çarpık estetik beceri (ama tarihin devrimci sınıfı tarafından) alkışlanabilir; ne de biçim bozukluklarıyla örselelenmiş kuramsal doğruluk benimsenebilir. Parantez içinde ama tarihin devrimci sınıfı tarafından dememin sebebi şu gerçeği belirtmek içindi: Kültür, sanat ve edebiyatın son ve kesin yargılayıcısı; tarihin devrimci sınıfıdır. Orneğin, Vietnam savaşı üzerine, şairler, yazarlar, ressamlar sanatlarıyla Vietnam'ın yanında, Amerikan emperyalizmine karşı çıktılar. Diyelim bir ressam, Vietnamlı masum bir genç kız portresi çizdi; ona saldırdığını belirtmek için

bir gürlütlü
bir toz
görülmeyen
elinde sıkacı
var gücü sıkabilirse

tarhana çorbasından kaptığıyla
çalış sekiz saat
demir tozu yuta yuta

çemberlerden uzun gücü ya
bir lokma
toprakça kıraç kıraç
gülserse yaşamına

yıllar yılı
bu böyle olmaz
niğferinin altında beyazlamış saçın
uğraş
kaldır omuzundan gylsini

ertuğrul oğuz

de kızın yanına göz yaşımış esprisiyle (made in U.S.A.) bir bomba tikesi koydu. Hem de bunu öyle bir estetik beceriyle yaptı ki, estetikler parmak ısırıldı. Bana sorarsanız, böyle bir resmi savasın Vietnam halkı görsen büyük bir öfkeyle parçalardı. Bir de bizden örnek veriyim. Aziz Nesin Poliste adlı bir kitap vardır. Bu kitabın kapağında resimde küçücük, zavallı Aziz Nesin, iki iri yarı toplum polisi arasında götürülmektedir. Şimdi bakalım, Aziz Nesin fizik yapı olarak küçüktür, ama bu niceliğin bir de niteliği vardır; eğer o zavallı olsaydı bütün kurumlarıyla oturmuş bir ege-men gücü onu yakalayıp getirmeleri için polisleri ni gönderir miydi? Bu kapağı yapan ressamın yanlış kavrayışı yaptığı işi değersiz kılar. Hatta çok sanatçı, çok ustalıklı da olsa.

SEYDA — Öyleyse, bana, sen de, bu açıdan "Zor Zaman"ı eleştirebilir misin?

ILKİN — Zor Zaman'ı ben niçin eleştireyim? Şimdiye kadar Atilla Özkırımı, Asım Bezirci, Halim Yağcıoğlu ve başka bir ülkede bir toplumbilimci yaptı bu işi. Bazı sebeplerden kendi kitabım üzerine konuşmak istemiyorum. Seyda arkadaş, sabırlı biri olduğumu bilirsin sen. 1966'da bana o yıl çıkan bir kitabım için yazı yazmak istediğini söylemiştin de, ben, şimdi gereksiz gibilerden söz etmiştim. Oysa o yıllarda, belki gibilerden bir şeyler yazarsınız diye peşinizden adamlar koşuyordu. O günlerden beri de ne kitaplarım üzerine konuştum, ne de kimseye eyvallah ettim. Şimdi hoşgör beni.

ANLA BENİ

Senin elerin temiz
Senin ellerin beyaz
Benim çekindiğime bakma
Tut biraz

Senin dudakların nemli
Benimkilerse kuru
Susuzluktan kayırmış
Öp biraz

Senin gözlerinde sevgi
Diğerlerinden ayrı
Anla beni
Bak biraz

Neçdet GÖL

Picasso Ölür mü?

Yapayalnız değilse, sanatçı kişinin elinden hiç birşey gelmez. İşte bu şaşmaz ilkeyle yarattım yalnızlığımı.

Önemli olan, birşeyler aramak değil, aramaksızın bulabilmektir.

İlle de konunun peşine düşüyorlar ve bu çabalarının gerçek nedenini bir türlü çözemiyorum. Resimde konu, ya kendiliğinden varolur ya da gereksiz bir nesne gibisine oturur köşecisinde.

Sanat; yaşamın seste, gözde, sözde dolaylı yimelenişidir. Ama salt kişiselce değil, topluma ekli "gerçek" bir yaşamın...

Resimlerimi çekiştirenlere kızasım gelmedi hiç. Çünkü onlarda ille de bencilliklerini arayıp bulma tutkusunu sezdim de ondan!

Yapıtlarımla tüm ilişkim, yöremdeki nesnelere olanım tıpkısıdır. Tablodaki o pencereden hoşlanmıyorsam, üstünü perdeleyiveririm; evimde de öyle yapıyorum zaten...

Bence, sanatın ne geçmişi vardır, ne de geleceği. Yaptığım hep "şimdi"de oluşandır.

Sanat mı? Ha, o bizlere gerçeğin özünü sunan bir yalandır.

Uğraşımdaki tek kaygım, duyulardaki değişim özelliklerini yansıtabilmektir.

Sanatsal alanlarda, soyut ya da somut diye bir şey olmaz. Kimi biçimler, yapısal sınıflar, öbürlerinden daha inandırıcı olabiliyor mu? Sorun bu işte...

Resim denilen şey, bir duvarın süslenme ögesi değildir. Bir savaş yöntemidir o; düşmanlarımızı karşı uygulanan.

Şu çağımız var ya, canına okunmuş; ona bir coşku tohumu atabiliyorsak, ne mutlu bize...

Almanya'dan Sabri'ye Mektuplar

- 7 -

Felhi Savaşı

"Önceki mektuplar Yeditepe'de yayımlandı."

Yeni aldığın Ford arabasıyla geçen yıl Viyana'ya gitmiştik. Bir olayı gözümün önüne getirdim güldüm. Çoktandır ilk kez yarım yamalak dizeler mırıldanıyordun: "İhanet kurşunları içimdeyim / Kanımda şimdi es esler doluyor hoca / Dora, aşkıma ihanet etti / Kanımda şimdi ekmek doğranıyor / Bana çabuk bir tabanca bul / Kırılması kafama en son kurşunu sıkmak istiyorum / Her ağacın tepesinde Dora'nın gözleri ışıyor." Başka yarım yamalak dizelerde uyduyordun, ama şimdi iyice anımsıyamıyorum. Yorgun, aç, uykusuz, beş parasız deliler gibi doluştuk Viyana sokaklarında. Seni yatıştırmağ olanağın bulamadım. Ama o, Bach Bulvarı'ndaki büfede çalışan, güzel Viyana'lı kız yatıştırdı seni. O, güzel, aydın sakalina, Çinli düşük bıyıklarına, çekik gözlerine süreli olarak soğukta tepinişine, anlamlı anlamsız gülüşüne vuruldu belki. Uzun saçlı, kız, ilk kez kendisine camdan bakan, is-

retler eden, eliyle öpücükler yağdıran, garip bir yabancıyla karşılaşmış olacak ki, süreli olarak gü-lüyordu. Sense o Anadolu saflığıyla sana yeni biri âşık oluyor sandın. Bu yüzden gelip geçenlerin ne homurtusunu duyabilirdin, ne de gözleriyle alay ettiklerini görebildin. Eşin Helga'yla birlikte, yirmi metre öteden arabanın içinde gül-mekten kırılıyorduk. Seni iki üç saat bekledik. En sonunda büfe kapanınca kızcağız, evinin yolunu tuttu. Arkasına bile bakmadı. Sen, yolun ortasında kalakaldın. Parkın içine doğru arkasından koş-tun, Türkçe, birşeyler söyledin. Bir tek kelime Almanca bilmediğin için, istediğini anlatamadın. Arabaya döndüğünde alay edilme korkusundan olacak, Nazım Hikmet'in ünlü dizelerinden bir kaçı-nı mırıldandın. Biraz avuntu, biraz pışmanlık, biraz da öykünme seziliyordu o davranışında. Oku-dun Nazım'dan: "Sevdiğim kadın-ları çılgınca sevdim / Ama git-

UTANÇ YORGUNU

ne zaman tüm ılık duygularıyla baksam aynasına hep o utanç yorgunu çehresini görürüm yeryüzünün oysa siz karanlıkların aydınlığa özgür yıldızları bana bir uzansa ip merdivenleriniz yanıma gelirdim ve binlerce kilometre uzayımdan bıraktığım yeryüzüne aynı sizin gibi her gece katıla katıla gülerdim.

Behiç GÜNALAN

medim arkalarından bir daha / Devrimi karakterim gereği / Ge-riye dönmeyi sevmem." Oysa ki o, güzel saçlı kız, ağaçlıkları yol-dan geri dönseydi, sana el etseydi bal gibi koşar giderdin arkasından. Bizi yine saatlerce unutturdun. O gece soğuktan arabanın içinde biz de gene tepiniirdik. Ya da donar giderdik. O gece herkesin işi var-dı. Milyonlarca Viyana'lı işini bırakıp yalbaşını bizler için zehir edecek değildi. Bu doğal bir davranıştı.

Sonra şunu bir kez daha anla-yıp perçinledim. Kendi bencililiği-mizi iyice törpülemeyen, başkalarından karşılık beklememeliyiz. İn-sanları tanımak kolay olmuyor. Dünyanın neresinde olursan ol, ik-tisadi gücün yoksa, on para etmezsin. Savruk, düşüçü bir yaşamın sonunda, kırılması kafalarımızı tüm sert taşlara çarpacağız.

Sakalımızla şuna buna öyküne-lim, davranışlarımızdaki çapkınlık-

la Nazım'ı. Öykünmeyi ancak ço-cukluk yapar. Oysa ki ikimiz de tal-li çocukluk düşlerinden sıyrılmı-yan, onun büyüdü dünyasında ya-sayan, sükunetsiz, iki koca bu-daladan başka bir şey değiliz. Oy-künme, çoğu kez etkiyi doğuruyor.

Etkileri sindirdikten sonra yeppe-ni birşeyler yapmak zorundayız. Uzunca, o süre yeppeyi yaptılar-mızı orta yere koyacağız. Çocuklu-ğa özlem, seviye özlem, insanların tekrar edilmiş yaptıklarını okuma-ya, dinlemeye, hiç mi hiç süreleri yok. Eskiyi yeterince bildiğimiz ortada. Yeniye özlemimiz de öyle.

Ama eksikliklerimizi görüp dev-rimci bir açıdan yenileyemiyoruz kendimizi. Giderek, bugünlüğe ve gelecek kusaklara bizden istediğini veremiyoruz. Şarkın o uyuşuk, ögüngeçliğini, tekrarcılığını, ez-berciliğini yumuşak bir yorgan gibi sarılmışız. Üstümüzde bizim de yüzyılların ağırlığı var gibi. Kentsoylu eğitimin koşullandırıl-mışlığı bizim üstümüzde de sürüp gidiyor. Bunu üç dört kelime ile söyle özetlemek olanağı var. Reklam, seks, cinayet, sürüm, lüksü radyolar, televizyonlar, gazeteler, dergiler, kitaplar körükleyip duru-yor. Örneğin sen bu koşullandırıl-mışlığın kurbanlarından birisin. O Ford arabasını aldığın bu yöne borçtan kurtulamıyorsun. Arabanın borcunu çoktan ödediğin halde kurtulamıyorsun. Arabanın benzini, vergisi, yıpranma payı, sigortasının parası, ayda bizim paramızla orta durumlu bir memurun aylığından daha fazladır.

Unuttun mu gazetelerin mürək-kep, taze kâğıt kokan, uykulu gece yarılarında düzeltmenlik yaptığını? Dünya para babalarının ke-sesini, eğer devrimi olduğumuzu savunuyorsak, şişirmiyelim. Bili-yorum öfkeleneceskin. Ama o, su gibi benzin için Ford'la, burada burada gezindiğini duyduğunca, oku-duğunca, suçlamalarını sürdürülece-ğim. Bilmis olasin. Bu konuda benden yakını kurtaramazsın. Dolaylı olarak, dünya otomobil, ben-zin tröstlerine ödev yaptığını, on-ların ekmeğine yağ sürdüğünü on-ların şişik gelirlerine dolarlar ek-leğini, şişik dolarlarla onların savaşları sürdürmek amacını ta-şındığını, giderek mazlum halkları öldürdüğünü söyleyeceğim. Öldü-rülen her kahraman Vietnam'lı da, ıssızlıktan kıvranan, açlıktan ölen her mazlum halkın bireyinde, senin de suçun var. Bu suçlamaları, Ford'u satıp, yayan yürüyene ka-

kadın kendini dışarıya atmış; u-zun, bol giysisi, aklılaşmış kabarık saçları rüzgârda dağılmış, dağ yo-luna doğru koşuyormuş. İnsanlar-dan kaçtığına, kimsenin yanına sokulmak istemeyeceğini bildikle-rinden, onu durdurmaya yeltenen olmamış... Buna benzeyen söylen-tilerin hepsi bir noktada birleşiy-ordu: Saadet, kasabadan çıkmış, kurlara, dağlara sığınmıştı. "Bana da başkası anlattı," diyordu hê-kex, "Ben görseydim... Hele kim-senin kurtarmıyacağını bilsey-dim..."

Çok geçmeden, yangından arda kalan ne varsa ortadan kaldırdı, paklandı. O korkulu gecenin anı-sı, onların dilinde, çocukların düşünde yerleşti, kaldı sadece. Anlatılanların başına, Saadet han-ımın yaşam öyküsü de ekleniyordu. Önceleri peri kızlarının güzel o-lan Saadet'in, kötü raslantılar yüzünden nasıl cadı karılara dön-düğünü, günlerce unutamıyordu çocuklar. Çok kez, gece yarılarında, "Yaniyorum... Yaniyorum!" di-yen sesler dolayıyordu, rüzgârın gizlice estiği sokak aralarında; sonra dağ yönünde uzaklaşıyor, zeytin ağaçlarının sığılaştığı tepe-lerde yankılanıyordu:

"Uşuyorum..." "Açlıktan ölüyo-rum!..."

Bu sestere yürekleriyle duyan biz çocuklar, büyüdüğümüz za-man, yangınlardan insanları kurtar-mağa, her ne pahasına olursa olsun, yanmaları kurtarmağa and-lıyorduk sıcak yataklar içinde.

tan başka şey yapmıyor insanlar. Toplum sorunlarında da, toplumlar arası sorunlarda da durum böyle."

O gece de sadece konuşuyor, durmadan konuşuyorlardı insan-lar.. Yangın söndürmeğe çabalyor görünenlerin, aslında bir işe ya-radığı yoktu. Koşuşmalar, sıkılan sular, hepsi boşunaydı: Ev yanıp kül olmadan önce ateş sönmeye-cekti. Bunu anlamak için, büyü-müş, deneyler geçirmiş olmam gerekmiyordu; alevlerin azınlığı sonucu açıkça göstermekteydi. Yollardaki koşuşmalar, bağışmalar nedendi öyleyse? Başka ev-lere sığramasından korkmaları da yersizdi. Yapılar, bahçeler iç-inde ve birbirinden epey aralıktı idi. Bu durumda ateş, yalnız DÜŞ-TÜĞÜ YERİ YAKACAK, kül e-decekti. Oradan oraya kosanlar, gerçeği ya görmediler, ya da a-kıllarına getirmek istemediler; so-nuna değin ortalıkta gittiler, gel-

diler. Odalardakiler ise, yangın süresince durmadan konuştular : Nele yapılsaydı üzücü olayın ö-nüne geçilirdi, ya da hiç karşı karşıya gelinmezdi? Hep bunları sayıp döktüler. Az zararlar kurtul-ma yolları bulunduğunu da söyle-yenler oldu. Böylece, dışarıda konuşanlar da, evlerde konuşanlar da, bir şeyleri kurtardıklarına, hiç değilsiz ödevlerini yaptıklarına i-nanarak rahatladılar. Ama sonun-da, ortalıkta var olan yalnızca, sav-rulan küllerdi. Gün, bu küllerin ve marsıklaşmış yapı kalıntılarının üstüne doğdu.

Yangın yerine toplanmış olanlar-dan bazıları, evin içinde, akıl has-tası da olsa kurtarılması gereken bir canlının bulunduğu orada-kilere söylemişler durmuşlar ama, "kurtarıyor." "Kurtarılmak için çalışmaları başladı." "Nerdeyse kurtarıldı." gibi söylentilerle on-ları uyutmuşlar. Sonradan bunları, babam anneme anlatırken duymuş-tum da çok şaşmıştım: Ne de-mekti? Neden birbirlerini uyut-mak isterdi bu insanlar? O za-manlar bu gibi söylentilerin üstün-de uzun süre durmazdım. Hem beni asıl ilgilendiren, deli Saadet'in sonunun ne olduğu idi. Korktuğum kadın yasıyor muydu, yok-sa, yaşamış, bitmiş miydi?.. Ertesi gün, söylentiler çeşitlendi:

Kim olduğu bilinmeyen bir a-dam, hiç beklenmeyen bir zaman-da alevlerin arasına dalarak ka-dını kurtarmış, dediler... Yok öyle olmamış da; yangın büyüyünce,

Gy
günler ve parçaları

n.raşim
özsoy

BULANIK

YÖRE

şairler

PK 1353 ESTANBUL 10 TL

mavi tuna geceleri

5

"Aramızda bir melek"

"Aramızda bir tane melek var, o da sensin..." dedi.

Sonra, bu kaçınıcıdır, elini öptü kadının. Omuzunu tutup kendine çekti.

"Ne iyi ettin de geldin, ne kadar iyisin... Valahi çok seviyorum... Seninle olmağın anlam... Bu gecenin içinden kurtulup da yanı..."

Elini bir daha öptü.

Kadın kaçtı kurtuldu, kaçtı kurtulamadı; de- zisti durum, değişmedi sayılır belki de.

"Senin için içiyorum şimdi. Hadi bakalım, içkilerimizi aramızdaki melek için kaldırıyoruz arkadaşlar..."

Her zamanki sevimliliği üstündeydi. Ne var ki, masada yeni gelen iki arkadaşımız vardı: "Melek"le yanındaki adam.

Karşılıklı oturmuştu ilk. Melek bir uça, onun yanında Oğuz Sami, ve Behçet.

Behçet'in bıyıkları; gülünce inceleyen dudak-ları, yayılıveren yüzü... Benim içedönük oturu-şum, gözlerimdeki kaçak bakışlar; herkese. Başka kimler var?

Avşa şarabıyla balık ızgara.

Tekmeyi yapıştırdım ayağına. Tam karşımda oturuyordu.

"Ah!.." deyip baktı.

"Ne oldu?" dedi aramızdaki Melek.

Behçet geçti:

"Bi şey yok!.."

Oysa, gene elini sıkıştırıyordu.

"Sen benim bacıman... Canımın..." diyordu.

Ben bir daha yapıştırdım tekneyi. O bana bakmadı bile bu kez. Umursamadı. Ercü güldü, yüzüne baktı, "Bir daha vur şuna!.. Azıttı yavu..." dedi.

Kaç daha vurdum?

Karısı görmüş, sormuş: "Pantolonunun pa-çasına ne oldu böyle?"

Anımsamış o, söylemiş ama başka türlü:

"Çamurlu yerlerden geçtikdi gece, ondan ol-muş..."

Benim ayakbalarının çamuruydu. Kaç daha vurdum?

Ercü saymış.

"On dört tekneydi.." dedi.

Kadın elini çekti, Oğuz Sami'ye baktı eğilip. "Ne güzel ötede oturuyordum, neden kalk-tınız da bu şirin terbiyesizizin yanına oturtunuz beni?!" der gibi baktı, anladım.

Gözlemdeyim. İlginc bir şey olsun da sırtı, veriyim. Terbiyesizliğin koyusu 'şte bendeki; yalan değil.

"Anlatmam ama, yazarım, bak karışmam; nasıl olduysa öyle yazarım. Tamam mı?"

"Yaaz arkadaşım!.." dedi Behçet.

"Seni de yazarım, bacağına attığım tekmeleri de..."

Korkutamadım.

İyi.

Biz istemedik ama meyve geldi. Baha Bey getirdi başgarson. Elma dilimleri, portakal ve mandalina. Daha mandalina kaldı mı ortada? Kış aldı çocuğunu çocuğunu, başımıza çorap örmeye geldi ya... Bulunurmus efendim, ne aranırsa bulunurmuş bu İstanbul denen yerde Cennet mi, yoksa cehennem mi? Söyleyebilece aşk olsun...

Burhan Günel

Meyve tabağının tam ortasında bir turuncu ışık.

Gözümü aldı hemen:

Mandalınayı dikatlice soyacaksınız; ama nasıl? Ortasından keserek, incecik ağızlı bıçakla ikiye ayırarak. Sonra içini çıkarıp tabağa yerleştir-receksin, dokuz dilim eder mi? Büyükçe bu Eder. Dilimlerin çıktığı yere küçük bir mum parçası yerleştireceksin ki, gözümü alsın.

Ve "aramızdaki melek" söylesin hemen:

"Karpuz fenerleri vardı eskiden, anımsar mı-sınız?"

"Yaa, vardı... Eskinin her şeyi neden çağırır durur insanı? Neden hep eski duygular?..."

"Ne kadar güzeldi değil mi?" dedi gene me-leğimiz.

Ve Oğuz Sami gene söyledi:

"Güzeldi yaa, karpuz fenerler vardı ki... Ah!.."

Ötekiler kendi sevdalarında. Behçet meleşimizin elini, omuzunu bırakmış da bir şeyler anlatıyordu. Ercü kimi dövmüş, ben ki-mi dövmek istiyormuşum? filan...

"Eski günlerin gidişleri için içelim..." dedim, kaldırdım bardağımı.

"İçelim!.." dedi ikisi de.

"Bu kadar sıkıntılı mıydı eski günler?" de-dim.

"Yoo, değildi pek, sanatçıya saygı vardı en azından." demelerini istedim.

Belki düşünen oldu bunu ama kimse söyle-medi. O zaman işte, tam o zaman; içimden bi-ri dürtüktedi şeytani, dönüp ardıma baktım:

İki adamdı. Önlerinde bir şişe Tekel birası, iki bardak, azıcık leblebi. Gözlerini arayıp buldum, biri Behçet'in dudaklarında, diğeri Mahmut ağ, binin; dinliyorlar mı? Omuzlarındaki — hayır, sırtlarındaki paltolar kalın ve masadan kalkı-vermeye hazır... Kuşkulandım ve masadakilere

söyledim:

"Şu ikisine dikkat ettiniz mi hiç?"

Baktılar.

Gözleri hâlâ bizdeydi karşıda oturanın.

"Enayinin biri..."

"Tam o tipten biri!.."

"Birasını yudumlayan küçük burjuva!.."

"Bırakın yavu!.. İsimize bakalım, içkimizi içelim..."

Ve aramızdaki melek elini uzatsın; öpsün öte-ki :

"Sen'n gibisi var mı?" desin.

Mandalına kabuğundaki ışık çızlaşsın, be-nim içim gitsin ona; sönmessin.

"Karpuz fenerler vardı, sevinç dolu günler ve geceler vardı..."

Ekleyebilirim, çoğaltabilirim: Daha neler ne-ler vardı çocukluğumuzun özgür ve tasasız gün-lerinde...

Neler yoktu, onları da sayıp üretebilirim:

Mandalına kabuğunda üç küçük delik, aydın-lattığımız geceler uzun. Arkamızda oturan ka-ranlılık bakışlı iki adam; otururları eğreti, kalk, maya, kovalamaya hazır. İlk ayrılışımızın pe-şinden kuyruk sallamaya salyah; ulaşılan ve kurtulanamayan kuşularımız kocaman. Kü-çültmeye uğraşmak boşuna. Ve bir şeyden çe-kindüğümüzden değil. İnadına kızdan kadından, içkiden mezeden konuşuyoruz.

Zaten konuşacak bir şey kalmadı iç ezikliğin-den ve korkudan başka. Bana öyle geliyordu.

BAHARA İNAT DURUYORUM

Ulaştı tüm kollarım denize,
Bahara inat duruyorum,
Yosunsa kıyılarım,
Ağlar gibiyse göklerim.

Suskunluğum yüz yıllar öte
Bi top gül oluşamadı yanarım,
Yaman geçti kış ayları.

Yıldızlar düştü üstüme
Kocaman ağır,
Tutkum bir başka çoğaldı
Anadolu sağır.

Ibrahim İSPIR

Pisipisine gitmek korkusuydu bendeki.

"Vatan için ölmek de var" dı ama, yaşamak gerekiyordu, ilkin yaşamak, sonra ölmek...

Sevince kapılmışım bir ara, sevgilere inan-maya başlamışım bir den; olmadı, iki kara a-dam düşlerimi bozdu, içim bulandı, gönülüm yaralandı, gecenin kapkaralığı sonsuz büyüme-ye başladı.

Mahmut ağbi sordu:

"Daha başka; kim kimi dövdü?"

"Ben hep dayak yedim..." deyip gülümsedim.

Behçet elini sıkıştırdı gene ve meleşimimiz eli-ni çekti, Oğuz Sami onun tedirginliğini pay-laştı:

"İçinde kötülük yok, işte bu da böyle bir ar-kadaş, anlamak gerek..."

Anlıyorduk, elinde ve dilindeydi, daha ötesi değil...

Gülümsedim, bir tekme daha attım haince, düşmanca sanki, çöksin elini; alırdımadı, bak-madı bile bana, bir şeyler anlatıyordu.

Sarkı söylememi istediler, başladım ama ol-madı, akordu bozulmuştu bir kez, gecenin akor-du bozulmuştu.

"Kim kimi dövmüşse dövmüş, kim kimi sev-mişse sevmiş; hadi bana izin..."

Adamlar da kalkıp gittiler. Hem de para ver-medem gittiler gibi geldi bana; arkadaşlara da öyle geldi, havadan nem kapıyoruz, zamanın getirdiği bir duygu bu, korku.

Patronu, garsonu ve küçük çocuğu çağırıldı; Para aldınız, almadınız, verdiler de gitti, lerdı, yok para vermedem gittilerdi; bitmeyen ve nerede başlayıp nereye kadar uzandığı bi-linmeyen bir karışıklık aldı yürüdü içimi ve gözlerimi... Sigara dumanı, ya da gecenin ta kendisiydi işte; dayanamadım, sesim kısık, şar-kılar yarım ağız, kalkalım mı?

"Bana izin..."

"Oturuyorduk..."

...ama akordumuz bozulmuştu bir kez, onmaz bir bozukluk gibiydi, umutsuzdu. Bir hırsız kadar ivedi, hesabımı isteyip ödedim; evimin yolu karanlık geldi, ellerim ceplerimde; dostu-muz Ercü iriyarı; küçük adamı bir yumruktaki yere seriyordu ve benim bir yerim yaralanı, yordu içimde, çiziliyordu, parçalanıyordu sanki.

"Ben kimseleri dövmemiş..."

Ama birileri için düşünüyordum; elim var-mıyor, dilim varmış...

Bekçi düdüğü duydum, beş yılda bu kaçınıcı düdüğü sesi, bu kaçınıcı ürperti? Saymamışım. Yürüdüm. Işıklı pencereler, ışıklı arabalar, los-yonu kadınlar, kolları ve bilekleri kılı adam-lar.

"Üzülme, Ankara'ya yolun düşerse bekliyo-rum, beni ara..." diyordu.

"Aramızdaki melek"ti, gülümsüyordu, be-nim gidişimi, onlardan kopuşumu ve masadaki eğreti oturuşumu iyi anlıyordu, sezdim. Ben de ona gülümsedim.

O Sami, al yaz bakalım dedi; benimki yazmak

O Sami, al yaz bakalım dedi; benimki yazmak

O Sami, al yaz bakalım dedi; benimki yazmak

O Sami, al yaz bakalım dedi; benimki yazmak

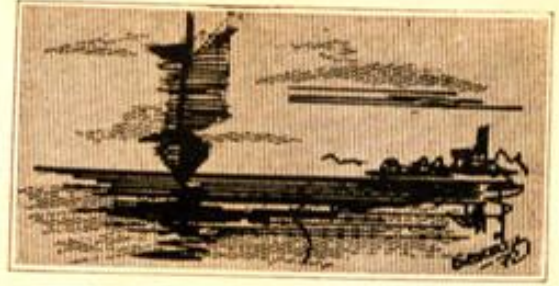
O Sami, al yaz bakalım dedi; benimki yazmak

O Sami, al yaz bakalım dedi; benimki yazmak

O Sami, al yaz bakalım dedi; benimki yazmak

O Sami, al yaz bakalım dedi; benimki yazmak

Özkan Tümer

Desen : Bahattin A. Ertük

Onu ilk kez filikada gördüm.

Denizin üstüne çökmüş gecelerden biriydi. Engin denizlere, bilmediğim limanlara demir almak üzereydik.

Bizleri, bir avuç gemi adamını bilinmeze, belki doğanın merkezine götürülecek olan gemi yarım mil ötemizde duruyordu. Gemi adamları el, kol, yürek, sıkıntı, ter, mutluluk ve işgücüyü, kocaman ambarlarıyla insanın anlamı ola, caktı. Ve insan—gemi, gemi—insan, birlikte omuz omza atılacaktı, uçsuz bucaksız, dipsiz enginlere.

Üç direkli, çok gezmiş, çok görmüş, çok cefa çekmiş bir kuru yük kemisiydi bu. Kar, nında buğday taşımış, ekmeğe yardımcı olmuştu, insanoğlu için. Kimi zaman demir taşımış, makinaya katkısı olmuş, kimi zaman da karni

değildi oysa, bir ip ucu: Kimsin, necisin, ne yaparsın, ne yazarısın, kim ve neleri seversin, zeytinyağı dolma da yenir mi canım, bunda bir iş var!.. filan ama; karpuz fenerli eski gün, lere takılıp kalıyordum birden. Oradan yola çıkıyordum, ağır aksak yürüyordum; bazen dö nülüp geliyor, bazen ardıma bakmadan kaçıyor dum...

"Akşamın başladığı yerde bekle diyorsun... Gelmiyorsun..." gibi bir şey...

Özgürlüğüme koşuyordum kara bakışlı adamların önünde, özgürlük okulu çocukluğuma doğ ru koşuyordum ama yerini bulamıyordum bir türlü, yerini bulamıyordum...

Behçet, Oğuz Sami'ye eğilip söylüyordu daha kaç kez:

"Kalk da aramıza otursun, ben geçende Me, lahat'i ikimizin arasına oturtmadım mı? Hadi bakalım..."

Oğuz Sami kalkıyordu, yer değişiyorlardı.

Sonra elini tutuyordu kadının, "Sen... sen var ya... ne şeysin, ne tatlısın böyle sen!..." diyordu.

Ben tekmele atıyordum durmadan, usanmı yordum, o da aldırıyordu hiç; Ercü gülüyordu, şarabı yudumliyordu; gözlerindeki yarım parıltı kalkıp gitmemi gerektiriyordu.

Ve adamlar pesime takılmıyorlardı, içimde yerleşmişlerdi nasıl olsa, alıp götürüyordum onları da, düşlerime taşıyordum, kocaman bir tedirginlikti, utandırıcıydı ama benden başkası da utanmıyordu...

Bir süre anahtarını oynattım, anahtar yuvaasını bir türlü bulamadım. Zile bassam geç oldu, yatmışlardır; kapı eşiğine çömelip kendimi düşündüm, ne bir durakta yakalayabildim anıl ben'i, ne bir istasyonda yaklaşılabildim ona; en iyi, daktilo başında buluyordum. Özledim.

Son bir kez daha zorladım kendimi, düşleri, mi ve korkularımı bir yana bırakıp abandım çıt deyip açıldı, ardıma bakmadan kapadım ve derin bir soluk aldım. Başım duvara vurdu ama aldırmadım, aldırmadım hiç bir şeye; üçüncü katı bulup bu kez anahtarını kolayca çevirdim.

silâhla yüklü, ölüm getirmişti limanlara...

Benim evim barkım, tüten ocağım, kadı, nım, ekmeğim, aşım ve bundan sonraki eğitim ocağımdı bu gemi.

Şu anda bacasından kapkaranlıklar, koyu bir duman ağır ağır tütüyordu.

Daha yüklememiştik. Ambarlar boştu yani. Yaklaştıkça gövdesi devleşiyordu. Bizleri yer den alıp ötelere, gökyüzünün öte yakasına gö, türecekti gibiydi, Biz de durmadan ötelere ba kıyorduk zaten. Daha içine girmeden, güverte, sine ayak basmadan, kendisine ait olanları yü celtiyor, bir ülküye bağlıyordu aracımız. Bağ, lanmanın güzelliğini ve gemi adamlığı, çınacılık, tayfalık biçiminde de olsa bir seçmenin ve belli bir eylemi kutlamanın sevincini yaşı yordum içimde.

Onu ilk kez, bizim çarkçıbaşının kalın en sesıyla ateşçi Hasan dayının eğri burnu ara, sından filikada gördüm.

Hazırlıklar bitmiş karaların dünyasından kendi dünyamıza, denizlere dönüyorduk. Arkamızdaki kara ile ilişkimizi kesmiştik. Koltuğu, muzun altında sepetler, kilo kilo bafrolar, birinciler, ikinciler ve bayramlık filtreli sigaralar, kalın çadırbezinden kokulu işbaşlar... Yedek jiletler, parmakların ucunda tahtadan, deriden çeşit çeşit bavullarla sade, gerçek olan ne var, sa bizimle beraber; filikaya dolmuşuz.

Hiç aklımıza gelmiyor ki, engin denizlerde kaynayıp gitmek var. Dalgalara karışmak var. Bir köpekbalığına yem olmak var. Bilinmez limanların birinde, bir gemici meyhanesinde vurulmak. Tek tek ve toplu belâların tümü var. Ve gidip de dönmemek var. Geliş de... Ak limızın ucundan geçmiyor hiç biri. Deniz... Dünyanın o eşi bulunmaz dışısıyla sarhoşuz. Doğanın gücüne, etkisine, öfkesine insan yü reklerimizle, insan gücümüzle yürüyoruz. Ve unutulmuş korkularla.

Filikanın motor gürültüsü düzenle tıkırdıyor. Ardımızda ağaçları, kuşları, çiçekleri, tutsaklığı bırakarak gidiyoruz. Ardımızda çocuk so, lukları, sevinçleri, kar gibi başörtüler, sızlayan genç yürekler, sevdalar ve özlemlerle, bilinen seyleri bırakıp gemiye yaklaşıyoruz ağırardan.

Bir an önce denizlere açılmak için, içimizdeki sabır taşları un-ufak olmuş.

Çarmık tellerinin özgürlük şarkısı ve insan kardeşlerin türküleri kulaklarda inliyor. Öz, gür olalım derken, özgürlüğe tutsak olmuş bir avuç gemiciyiz filikada.

Tekerlekli böceklerin gözlerinde uzun kısa ışıklar gidip geliyor geride kalan yollarda. Sessiz sedası gidiyoruz. Ayrılıklar bıçak gibi oluyor, kesip atıyor yürekleri.

Yolcu gemilerinin törenleri yok bizde. Yolculuk iyidir, hoştur ama, eninde sonunda yolculuktur. Oysa, bizim işimiz ayrılık, gurbetçilik. Birer açıkdeniz türküsü olmak, işimiz gemileri yüzdürmektir, uçsuz bucaksız sularda.

Gün gelir, horon oluruz güvertede. Ayakla, rımızın altında demir güverte inler. Gün gelir, bıyık buran bir el oluruz, gözlerimiz ufuk

çizgisinde! Gün olur, işe dönüşürüz; ekşi ter oluk oluk akar. Kimi gün kâğıt kaleme karı, sır gideriz; eş dost, ana baba özleminde. Kimi gün de doğayla savaşımız vardır; boğazlaşır ve ölürüz. Her parçamız bir damla suya karışır gider. Arada bir bizleri toprağa da gömerler. Ama ruhumuz hep denizlere gömüldür. Gemici bedenler toprakta yataarken, bütün yelkenlerini fora etmiş gemici ruhlar enginleri karışlar durur.

Ey, ölümlü kara insanları! Hanginizin mezarı, biz denizcilerin kadar büyük, geniş ve ferahtır? Hanginizin çukuru böylesine hayat doludur ki, kıpır kıpır soluk alıp durur?

Karada yaşayanlar mı, bizim gibi denizlerde ölenler mi, daha çok hayatın tadına varmıştır? Evet, O'nu ilk kez filikada gördüm.

Teknemiz gemiye ağır ağır yaklaşıyor, Çarkçıbaşının ensesi biraz sancağa, ateşçi Hasan dayının burnu biraz iskeleye eğiliyor, hafif yalpalarla.

Onu bir kez daha görüyorum: Filikanın baş üstüne tünemiş.

Avuç içi kadar tekne, yine bir avuççuk gemi adamıyız. Kimimiz dümende, kimimiz oturmuş, kimimiz küpesteğe yaslı, kimimiz ayakta. Bir o var: Tünemiş!

Söyle enine boyuna oturmaya, rahatça arkasına yaslanmaya; kendine haram etmiş sanki. Filikanın baş üstüne tünedikten sonra, ellerini de bacalarının üstünden kazık bağı yapmış. Kıydan ve gemiden yansıyan ışıklar içinde yüzünü seçiyorum. Sağ kasında belirli bir yara izi pırıldıyor. Ağız, burnu, kulakları, herşeyi tamam. Sağlıklı, dinç bir görünüşü var. Ben yaşlarda olmalı. Belki biraz daha genç hatta. Delikanlı bir erkek. Bütün bir insan. Buna karışın, gövdesindeki o hangi görünmez yanın bu kadar ustalıklı yaşlanmış olduğunu bulup çıkaramıyorum. Eksik ya da fazla olan nedir ki onda? Kalıbının içinde bir ıssızlık büyür gibi. Her parçası bir diyarda kendine yakın olanı arayan bin bir dilimli bir yürek ve gönül sanki. Baş başına sır!

Ayağını altına alıp oturmuş ya da değişik bir biçimde yan dönmüştü. Görmediği bir yere baktığı belli. Doğrusu ya, ben de ömrümden böylesini görmemişim.

İşte orada, filikanın baş üstünde tıpkı bu yük bir kuş gibi. Ceketinin uçları kanat olmuş uzamış yeryüzüne doğru.

Pruvamızda bir Boğaz vapuru akıntı yönünde koşuyor. Filika yalpaya düşüyor. Herkes bir köşe bucağa tutunuyor. O yine böylece tünemiş durmada. Kıpırdamıyor bile. Gözlerini de dik, tiği yerden ayırmıyor. Mor tepeleri, yeşil yamaçları, oymalı kıyıları, akıp giden bu bildik, tanıdık suları içer gibi, ama kimseye belli etmeden yudum yudum alıp sindirdiğini nasılsa seziyorum. Ceket pantolon giymiş, cigara içen, göçmen bir kuş sanki.

Filika gemiye aborda olurken, motorun sesi hafifleyip duruyor. Bordaya asılı daracık, dik

Geçen Günlerle

Kenan Ercan

bilinen bir konu

2.12.72

Bir süredir uzağım İstanbul'dan. Anadolu'nun bir kösesindeyim garip mi garip. Her taraf kara gömülmüş, sessiz bir beyazlıkta her taraf. Nereye baksam gözüm kamaşıyor, soluğum kesilecekmiş gibi oluyor yağın kardan. Burnumun içi tamtaktır, derim kopacakmışçasına geliyor her noktasından. Isı, eksi on beşin altı, na düştümü böyle olurmuş. Buralılardan öğrendim bunu da.

Yollarda taşıt diye birşey yok. Tek rastladı. İm araç, ara sıra köylülerin bu yoksul kasabaya inerken kullandıkları uyuz bir atın arkasında sürünen eğreti bir kızak. Üstünde üç-beş kucak ot, bir de rengini yitirmiş bos çuvalar.

ben ölenlere ağıt yakmam

— Baba Veysel'e —

öldü dediler
her göçen gibi
varsın desinler

ben ölenlere ağıt yakmam
doğrusu yakamam

hele ki bir Veysel'e
baba Veysel'e

nasıl ağıt yakayım
ben ölenlere ağıt yakmam

doğrusu yakamam

Pir Sultan'ım ben
Koroğlu'yum

Dadaloğlu'yum

YIGİDİM BEN

Karacaoğlu'nım

SEVDALİYİM BEN

Veysel'im ben

DOĞAYIM

TOPLUMUM

ve ben her şeyim

ben ölenlere ağıt yakmam

doğrusu yakamam

giden Pir Sultan'ımdı çünkü

benim yiğit

Koroğlu'm

Dadaloğlu'mdu giden

benim sevdalı Karacaoğlu'ımdı

benim babam

Veysel'im

gitti

gittiler

yaşayan benim

yaşatacağım

ben ölenlere ağıt yakmam

doğrusu yakamam

ulaşacağım

geliyorum ben

Mahzun'ım yüce yüce

İhsan'ım nice nice

Nestli'yim

Dertli'yim deyince

bir denizde gizli Akarsu'yum pek ince

ben ölenlere ağıt yakmam

doğrusu yakamam

GÖZLERİM YAŞLI

A. I. AVŞAROĞLU

Dizginleri öfkeyle kavramış küçük bir çocuk, önünden dalgın geçenlere küfür edermişcesine bağırıyor anlamadığım bir dilden. Zaten kasabaya indiğimden beri dalgın olmayanı görmedim bu insanların. Hep düşünüyorlar yeni birşeyler bulacakmışçasına. Belki de o karamsar yüzlerini aydınlatacak bir ışık bekliyor olmalı, lar...

Yorulmuş olmalıyım ki, pastane armaya başladım oturmak için. Gerçi kasaba ve köy kahvelerini yeğ tutarım bu gibi zamanlarda ama, son günlerde durmak bilmeyen öksürüğüm karşı çıkıyor cigara dumanlarına.

Demindenberi yürüdüğüm ve çarşuyu bitirdiğim halde baktım böyle bir yer yok. Normal, dir. Zaten doktoru, doğru dürüst eczanesi, ilkokuldan başka okulu, gidilmeye değer bir sineması, küçük de olsa bir tek kitapçısı bile olmayan bu kasabada, pastane aramak anormal.

DOĞU'DA 40 BİN KİŞİYE BİR DOKTOR DÜŞÜYOR

ERZİNCAN — Doğu'da her 40 bin kişiye bir doktor düşmekte, 52 sağlık ocağı ise doktorsuz bulunmaktadır.

Doğu'da doktor sıkıntısının yanısıra, ebe ve hemşire yönünden de çok eksikler bulunmaktadır.

Doğu'da yeterli sayıda doktor ve hemşire bulunmamasının nedeni olarak sosyalizasyon uygulamasının başarısızlığı öne sürülmektedir.

Baktım hava kırmak üzere. İyiden iyiye de soğudu ortalık. Ellerimi yumruk yaparak paradesümün cebine soktum, biraz olsun ısınmak için sıklaştırdım adımlarımı. Tek tük insanlar geçiyor yanımdan, kamburu çıkmış, buz tutmuş bıyıkları parıldayarak. Çatılmış kaşlarının gölgelendirdiği gözleri hep yerde, dalgın ve düsünceli. Sonradan çocuklar görüyorum birkaçı bir arada, hepsinin sırtı açık, ayakları çıplığa yakın. Yalnızca itişiyorlar başka birşey bilmediklerinden, alıştıklarından bu tür yoksunluğa.

Döndüm tütüncünün yanındaki köşeyi, otelin yolunu tuttum. Dışarda bu hasta halimle üşümektense, odamda demin aldığım üç günlük gazeteyi (buna da şükür) okumak yeğdir.

Birden, ezan sesleriyle tika basa doldu kulağım. Hoparlörler bağırırken bağırıyor, yarışıyor sanki bir diğeriyle. Beşi bir yerden ok olup saplandı gövdeme, titremeye başladım bu anlaşılmaz arap cümbüşünün içerisinde. Başım ağrıyor, kavruluyor yüreğim. Sinirlendim birilerini düşünerek. Böylece öksürüğüm de azdı yeniden.

İbsen'i anlamalıyız

4.12.72

O. Akbal'ı okuyorum Cumhuriyet'te. Mutsuzluğundan yakınıyor, umutlarının yıkıldığını belirtiyor sık sık. Her isteği, her arzusuyla azınlık tarafında kaldığını, kime oy verdiğyse sevilmediğini, ne yazdysa çoğunluğun karşı çıktığını söylemek istiyor.

Kendisine, İbsen'in çok sevdiğim şu özdeyişini iletmekte yarar görüyor, üzülmemesini diliyorum: "Azınlık haklı olabilir, çoğunluk her zaman haksızdır."

bir büyük olay

Şiir yazamamak kadar kötü, şiir yazmak kadar da zor şey görmedim ben ömrümdede. Def.

9.12.72

ÇATAL GÜNDÜR DÜRTÜDE

Açtı kapısını sabahın, azık geceler
Analar doğurdu yine sonu yok batınlarını
Gübre üstlerinde, köşelerinde ahırların
Ve uyandı dışlak havada kuşkular
Koygun bir meleme tizedi toprakları
Kuytularını boğazladı alçakların
Oturdu ocaklarına kör dingin
Öptü köklerini ağaçlar
Taslar sarılamadı yumağna sıcakların
Kaldı güneş en üstlerde
Doymadı da açığa gün
Hırsla çevirdi akşamı dürtücü dirgenler

Zehra TUNÇ

ELLERİM

Ellerim bunlar dost ellerim, kuvvetli
Yenilmeksizin yarına güçlü bakan
Kafama tempolu, ağırbaşlı ellerim
Açlık yaşamın sırrı
Sürünmek değil kapılarında ölümün
Bir ben biffirim basamaklarını
Delişmen hayatın
Uğraşlı yüreğim tırmanan ellerim bilir
Karnı doyar mı ağlamayan bebenin
Tedirgin analar korkusuz bebeler
Bir onlarda var benim ellerim
Nasırlı kahırlı ve güçlü

Mustafa TUNÇ

teri açıyorum, oturuyorum masamın başına olmuyor, çıkıyorum sokağa geziniyorum olmuyor, birkaç kâğıt parçası buluyor, sözcükler sıralıyor olmuyor. Olmuyor, olmuyor.

Oysa bir şiir yazmak istiyordum mutlaka. Şöyle dört başı buyandır, gönlümce. Yazacağım, söyleyeceğim, duyacağım, duyuracağım şeyler var içimde, anlatamayacağım.

Şiir yazmak, gerçekten tanıması olanaksız bir olay. Hem de bütünüyle büyük, ulaşılmaz, zor bir olay. Akluma güzel inceliği olan, bir çiçeğin duruşu kadar engin ve anlamlı sözcükler, gerilimi etkin imgeler gelir de, yine de çıkmaz ortaya istediğim şiir. Şimdi ben böyleyim işte.

Açtım Yeni a Dergisinin kasım sayısını, şiirleri okumaya başladım birer birer. Belki de yararı olur diye bu tutukluğuma. Çünkü bazan okuduktan sonra yazırım ben, dergilerdeki en güzel şiirleri, en sevdiğim şiir betiklerini. İşte Başaran'ın "Mısır Soyunun Türküsü". Tam istediğim gibi bir şiir. Yapmacıksız, özentsiz, sağlam imgelerle örülmüş, gürül gürül. Mısır soyuyorum kaç geçedir / Tepeleri yakın eden ayışığında / Bu yıl da para etmiyor ekin / Satıp altıpatlar alsacağım / Geceyi soyuyor dalgın ellerim. /

"Şiirlerin en etkinine Yeni a Dergisinde rastlıyorum. Güzelin güzel orda. Zaten dergiler, edebî türleri aralarında paylaşmış durumdadır. Yansıma, eleştiri ve incelemede, Türk Dili ile Güney hikâyede, Yeditepe çeviride, Yeni a ise dediğim gibi şiirde rakip tanımıyorlar.

3 Ağustos 72, Üsküdar"

Kalktım doluştım sonra odamın içerisinde. Dilerler tek tek mırıldanıyorum belleğime perçinlemek için. Hanımdan çay yapmasını istedim. Yavaş yavaş ortamımı buluyorum galiba.

BİZE GELEN KİTAPLAR :

NASIL YAPMALI, Roman 2. cilt, N. G. Çernişevski (Türkçesi: Güneş Bozkaya) Yar Yayınları, 25 TL. — ONLAR DA ÇOCUKTU, Sükrü Enis Regü, Milliyet Yayınları, 10 TL. — CANIM YAŞAMAK, Şiirler, İbrahim Akdoğan, 5 TL. — DAR SAAT, M. Zeki Akdağ, Hisar Yayınları, 10 TL. — KOR KARGA, Hikâyeler, O. Zeki Özturanlı, Yeditepe yayınları, 7,5 TL. — ENGIN DENİZ, Şiirler, Nusin Kavukçuoğlu, Eflâk Yayınları, 10 TL. — ANKARA'NIN HAVASI KIRLI, Şiirler, Aydın Karasüleymanoğlu, Ay Yayınları, 5 TL. — ÖZEL ULAK, Hikâyeler, Fethi Savaşçı, Yeditepe Yayınları, 7,5 TL. — VIETNAM GECİDİ, Beigesei Roman, Macit Cevat, Ararat Yayınevi, 25 TL. — KÖRFEZ SOLGUNU, Şiirler, A. Karahan, 750 Krş. — İSTE GERÇEKLER, Ajans Türk'ün bütün suçlamalarına 52 belgeli cevap, Türk Tarih Kurumu Yayını, 5 TL. SEVMEK ZAMANI, Senaryo, Metin Erksan, Hareket Yayınları, 5 TL. — AKŞAM GÜMRÜKÇÜ, LERİ, Şiirler, Hüseyin Hatemi, Hareket Yayınları, 5 TL. SEYRAN, Şiirler, Bahattin Karakoç, Hareket Yayınları, 7,5 TL. — SEBEB EY, Şiirler, Erdem Bayazıt, Edebiyat Dergisi Yayınları, 7,5 TL. — EDEBİYAT VE MEDENİYET ÜZERİNE, Deneme, M. Akif Inan, Edebiyat Dergisi Yayınları, 7,5 TL. — YALNIZ ADAM, Öyküler, Moşe Grossman, 10 TL. — GÜNLÜK — Denemeler, Cevdet Canbulat, 7 TL. — İKİ MUSTAFA KEMAL, Atatürk Şiirleri Antolojisi, 4. baskı, Yaşar Faruk Inal, 5 TL. — SINEMA ELESTİRLERİ, Muzaffer Budak, 10 TL. — MERHABA YA, SAMAK, Şiirler, Hasan Hüseyin Yalvaç, 3 TL. — KENTTE YALNIZLIK, Şiirler, Umit Kardeş, Anten Yayınevi, 5 TL. — ÇİCEK SİLAH VE AŞK, Şiirler, Ergun Hıçılmaz, te yayınları, 3 TL.

METİN ELOĞLU

— İnceleme/Antoloji —
Asım BEZİRCİ
10 TL.

KARA TUTKU

— Öyküler —
Ferzan GÜREL
750 Krş.

HÜZÜN ÇIKMAZI

— Şiirler —
Piyale GÖNÜLTAŞ
4 TL.

güneş yayınları
P. K. 133 — İSTANBUL

KUYTU

— Şiirler —
Feriha AKTAN
10 TL.

İŞİLTİ

— Şiirler —
Feriha AKTAN
10 TL.

TUTSAK

— Şiirler —
A. Uğur KEZER
10 TL.

ALMANYA'DAN SABRİ'YE MEKTUPLAR

10. sayfadan

dar sürecektir.

Türkiye'de el kapılarında çamaşırıncık yapan ananı bir düşün. En küçük kardeşinin sabahın alaca karanlığında simit satarken, mazlum ellerinin burnunun soğuktan nasıl morardığını düşündükçe, tüylerim diken diken oluyor. Ya bütün tarlalarında kalem defter parası biriktirmek için, gece sa. bahlara kadar hiç paraya bütün kırdığımızı, gece yarısı verilen molalarda bütün küfeleri içinde uyukladığımızı unuttun mu? Yoksul bir ülkenin halkından olmak suç değil. Ama yoksulluktan kurtulmaya çalışmamak, dünya sömürsüne kafa tutmamak, dolaylı olarak sürüp giden sömürülerine katkıda bulunmak suçtur. Eğer devrimci olduğumuzu iki de bir sakız gibi çiğneyip duruyorsak, bunu önce eylemlerimizle, orta yere koymalıyız.

Biliyorum "Dünya Emperyalizmine ödev yapmamak için, ekmeğe de yemiyelim, giysi de almayı, çay, kahve, bira da içmiyelim."

diye yanıtlıyacağın mektubumu. Eğer böyle yersiz bir savunmaya geçeceksen, bir daha sana, seninle dolu mektuplar yazmam. Seni yerinde ve süresinde uyaramadığım için, kendimi de biraz suçlu görüyorum. Bu suçun ağırlığı altında daha fazla ezilmek istemezdim. Kırılmıyacağımı bildiğim için, açık olarak yazıyorum herşeyi.

Sonra senin kadınlara karşı biraz daha saygılı olmanı istiyorum ozan dostum! bak anlatayım: Kadındaki erkeğine olan güven duygusu yıkıldı mı geriye pek az bir şey kalır. Helga'ya karşı davranışlarını şöyle bir gözden geçir. Kadının yanında öğrenme duygunu, taşkınlığını doyumak için, başkalarıyla aşırı derecede ilgileniyorsun. Ama kadının beğendiği erkek bir türkücü yada şarkıcıdan söz etmesine katlanamıyorsun. Türkçeyi iyi konuşmuyor diye de iki de bir azarlamana da karışırım. Önce ona, giderek topluma sen ne verdin ki karşılığında birşeyler istiyorsun? Sonra sen, Türk Dili konusunda gerekli kitapları eline verdin mi? Ona yardımcı oldun mu? Hiç sanmıyorum. Türkçeyi

TEKEL

**TÜRK VİSKİSİNİ
KIVANÇLA SUNAR**

ANKARA VİSKİSİ SİZE
BAŞKA BİR VİSKİYİ
ARATMIYACAKTIR

Besim : 60283 Güneş : 10

damlıya
damlıya
göl

Güneş : 11

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

leri ranzalar üstünde ve tesbih tanelerinde böyle sayardık.

Yüzünü öylesine bir ilgiyle süzüşüm hoşuna gitmişti besbelli. Kıkır kıkır gülmeğe başladı. Ben de kendimi tutamadım, gülmeyi hiç istemediğim halde.

— Çift kâğıt nedir, bilir misin? dedi birden.

— Duydum, ama görmedim.

— Bak, sana yalancıkdan bir çift kâğıt sarı, yım da gör.

Cebinden iki sigara çıkardı. Tütünü boşalttı ve sardı. Nasıl sardığını doğru dürüst görmedim. Parmakları, dudakları makina gibi işliyordu. Derken, ortaya kocaman bir sigara çıktı. Elimdeki tekel sigarasına, bir de onun sardığına baktım. Hiç kuşkusuz o, tekelin sigara makinasından iyi sarmıştı.

— Gördün mü, moruk? dedi. İşte bunu da o tünemeyi öğrendiğim yerde tahsil ettim!

Ve güldü öttü. Öttü güldü. Sonunda çıkıp gitti güverteye. Tuhafır, "moruk"sözüne hiç kızmadım. Her zamanki gibi düşündüm kaldım arkasından.

Bulutların, yağmurun, güneşin altında günlerce yüzdü gemi. Denizin göğsüne bembeyaz köpüklerden uzun yollar döşedi pervanemiz. Bir sabah baktık ki, limana gelmişiz. Eldivenli gemici eller ambar kapaklarını açtı, bumbaları kaldırdı, Palamarlar verildi, Makinadaki istampanın ibresi tınladı ve stopta durdu. Aynı anda liman ameleşi karınca gibi gemiye üşüştü. Ve ambarların karanlık köşelerinde yok oldular. Vinçler gürüldedi. Ağlara doidurulmuş çuvalar yine ambarlara aktı. Tam yirmi gün, koca karını çuval çuval yükü doldurdu gemi. Her geçen gün limanın yağlı sularına biraz daha battı. Sonunda kırmızı faça boyası görünmez oldu.

Kiç omuzlukta, dirseklerimi küpesteğe yaslamış, belli bir daha göremeyeceğim bu yabancı limanı coşkuya seyrediyordum. Birden bir ses kulağımın dibinde:

— Na'ber, moruk? dedi.

Döndüm baktım, o, Tünemiş Kuş!

— Bana neden moruk diyorsun? Pek yaşlı sayılmam, diye karşıladım.

— Yoo, hayır. Ben sevdiğim adama moruk derim de ondan. Yanlış anlama, dedi. Ve kuşkuya, tedirginliğe benzer bir şey büyüdü yüzünde.

Sessizlik uzuyordu. Onu yine ilgiyle süzüyordum. Kızmış falan değildim tabii. Moruk sözüne ilk gün de kızmamıştım. Yüreğinde benim için duyduklarını, kendine özgü başka bir sözcükle bile getiremezdi ki... Ve yüreğinde benim için neler bulunduğunu öyle iyi biliyordum ki... Kızmayacağı gibi, tersine; onun adına bir eziklik büyüyordu içimde. Yaklaşıp deşmek, bana güvenebileceğini söylemek istiyordum. Adını bile sormamıştım şimdi dek. Adı, Tünemiş Kuş'tu benim için. Bu da yetiyordu. Üstelik neden bilmem, hep onu ta uğraşıyordum. Ama şöyle omzuna bir şaplak indirip de; "Hey! gemici dostum! Sevgili arkadaşım! Tünemiş Kuş'un benim!" diyemedim bir kez. Ne zaman karşılaşırsak, hep o kafamın içindeki büyük, yabanıl kuş, ürkererek kanat çırpı. Ben de büsbütün ürktümden korkup sustum. Şimdi yine duruyordu karşımda. Parıldayan gözleri beni, limanı, gemileri, gökyüzünü ve görünür, bilinir her yönüyle bütün dünyayı aynı anda görüyordu sanki. Tanrısal bir göz bakışı ve varlık mucizesine akıl erdirebilen bilge biri gibi.

Derken, kuşkuyu kendine yediremeyip, sanki birikmiş bütün kuşkların üstüne yürürcesine:

— İyisin ya, Moruk! dedi yeniden; biraz sevinç, bir parça da acaba'yla!

— Şey, dedim. İyiyim tabii. Bildiğin gibi işte.

Bunun üzerine, sinirlendi:

— Tekleme be! Boşalt kafanın yükünü.

Ve bir sigara uzatıp ekledi:

— Tünemiş Kuş! Değil mi, Moruk?

Kafamdaki kuş kanatlanıp bir anda öttü.

— Evet, dedim sevinçle. Evet, gemici dostum. Tabii ya, Tünemiş Kuş!

Adeta bağıryordum. Birden ikimiz de katıla katıla gülmeye başladık.

— Sen, Tünemiş Kuş; ben de bir Moruk! Kah kah kah!..

İtişip kakıştık, omuzlarımıza şaplaklar indirdik, sevgiyle, yakınlıkla. Ne oluyordu, anlamıyordum. İlk anlar ikimiz de anlamadık belki. Bütün büyük sevgiler, adanmış dostluklarla, sonsuz bağlanışlarda böyle mi olurdu, şimdi bile bilmiyorum.

Az sonra tepki ve heyecanlar yatıştı. Yorgun düştük. Bir durgunluk çöktü üstümüze. Küpesteğe dayandık. Bir—iki saat sonra ayrılacağımız limanı seyre koyulduk.

Birden :

— Bak! dedi. Şu rıhtım duvarını görüyor musun?

Az ilerimizde, gemilerin aborda olduğu; taş, beton ve yosun karışımı duvar uzuyordu. Üzerinde gemilere destek olan kocaman halat simitlerinden ezilmiş lifler sarkıyordu.

— Görüyorsunuz, dedim. Ama asıl görmem gerekeni, ilginç olanı, sonradan görebildim: Duvarın üzerinde görünmez nitelikleri, ama bilerin özellikleriyle, bütün bir dünya gelip oturmuştu sanki. Kırmızı, sarı, turuncu, mavi, yeşil boyalı harflerle, sözcüklerle gemi isimleri, tarihler, ülkeler, yan yana, üst üste dizilmişti. Bu bir rıhtım duvarı değil; koskocaman, doğal bir anı defteriydi sanki.

Limana gelen gemilerin tayfaları ayrılırlar, ken, gemilerinin adını, sanını, ülkelerinin kısacık sözcüklere sığabilen en ilginç simgesini, türlü renkte boya ile taş zemine yazmışlar, yazdıklarının en altına da tarih atıp gitmişlerdi. Vardıkları yerlerde dünyalarından bir şey bir iz bırakmak istemişlerdi. Yazıların kimisi yepyeniydi. Harflerin boyası parlıyordu. Kimisi sararıp solmuştu. Kimisi de tarihcenesi kağıtları gibi, üzerine eklenen taze deyişlerin altında hemen hemen silinip gitmiş, yahut yok olmak üzereydi. Uzun rıhtım duvarı, doğal anı defteri niteliğinden başka, gemicilerin künyesi haline gelmişti biraz da.

Tünemiş Kuş, yüzüne tuhaf bir biçimde baktı ve hızlı hızlı önümden geçip gitti. Güvertedeki boya patlağıyla fırçayı kaptağı gibi yürüdü. Bir yandan da sesleniyordu:

— Bizim geminin de adını sanını yazalım, Moruk! Yazalım da namımız yürüsün!

Elimle "tamam" anlamına gelen bir işaret yaptım.

O, çoktan rıhtım merdivenine varmış, bir kayığa atlamıştı bile. Az sonra fırçasını boya patlağına coşkuya daldırıyor, ibadet eder gibi bir ciddiyet ve kendini verişle, eğile doğrula, isak rıhtım duvarına boyayı tutturmaya çalışıyordu. Bitirdiğinde, gemimizin adı olan "TÜRKİYE"yi, yetmiş iki ulus adının üzerinde yer bulduğu taş zeminde genişçe bir aralığa

usta bir nakkaş ve ilginç bir hat ustası hüneriyle yazmıştı. Birden, "dank" dedi kafama bir şey. Bu adama niye ilk gündün ısırıp yaklaştığımı, onu neden adım adım merakla izlediğimi kavrar gibi oldum.

Yuvasız bir kuş gibiydi aslında. Vefasız bir göçmen! Hiç bir zaman yeri, yurdu, bağlantısı, kökü ve dalları olmamıştı. Mevsimine göre, esen rüzgârlar önünde ordan oraya savrulu, yordu. Uzak bir rıhtım duvarına adını kalbıyla yazdığı o vatan ki, onu bir karışık bir toprak parçası üstünde ve tek gözü bir dam altında umutla barındırmamış! Öyle bir yurt ki, gelenek, görenek ve töreleriyle, imanı ve inançları ve güvencesiyle sağlıklı yarınlara hazırlamamış! Ve öyle bir toplum ki, birlik ve beraberliğe çağrısı, görev tutkusu, sevgi bağı ve adanışın kutsallığıyla dünyaya getirip çoğaltmamış onu. Tersine, itivermiş. Varlığının farkına bile varmamış. Bir gün en olumsuz koşullar altında onu gördüğü zaman da kayını ve zamansız ölümünü hızlandırmak için ne gelirse elinden, ardına koymamış. Öyleyken, zamanın öte ucunda, kilometrelerin ötesinde ve dünyanın önünde yapayalnız, bu adam farkına varmaksızın kendine bir vatan, bir "mekân" ve bir insan arıyor, "malik" ve "ait" olma gereksinmesini, var oldukça vazgeçemediğimiz o en kesin gerçekle aklı yazıyordu. Başka hiç bir şey aklı ermediği için de; ilk dersini tekralıyor, "Türkiye" olarak simgeliyordu bu duy, guyu. Türkiye'nin bunu bilmesini ne kadar isterdim.

Az sonra yazı işi bitti. Dostum, bulunduğu yerden bana doğru ışıl ışıl baktı, gülümsedi ve yazısının en altına işaret etti. Ne demek istediğini anlamadığım için başımla doğruladım. Bunun üzerine özene bezene imzasını attı. Dikkatle bakınca, olduğum yerden seçebildim: TÜNEMİŞ KUŞ diye yazmıştı.

Vakit saat geldi; palamar çözdük açık denizlere. Bir romörkör bizi çekti aldı. Konukluğumuz bitmişti.

Karşı limanda güneş batıyordu. Kuşumla birlikte rıhtım duvarında parıldayan ve gitgide küçülen yazılara bakıyorduk. Ama o yazımda değildi. Az ötede, yine halat babalarından birinin tepesine tünemiş, kollarını dizleri çevresinde sarıp birbirine kenetlemişti. Yüzünden hiç bir şey anlamak mümkün değildi. Bakış bir burğu gibi boşluğa saplanıyor, sanki varlığın ötesinde bir yer bakıyordu. Türkiye, mizse, işte orada durup duruyordu bayraklar, bandıralar içinde. Ve kırmızı boyasıyla parıl parıl yanmaktaydı. Ama nedense daha uzun bakmayı istemedim.

Gemimizin direk uçlarına bir garip akşam üstünün gölgesi çökmüştü. Dostum o gece yemeğe inmedi. Bizlere de görünmedi. Bin dilimli yüreğinin bir parçasını besbelli bu limanda bırakmıştı. Hüccesinde şimdi buna alıştı. Uruyordu kendini. Üstelemedik. Nasılsa hep birlikte uçsuz bucaksız enginlere ve bilinmeyene karışıyorduk.

YAZARIN NOTU : Eğer bir gün yolunuz Hindistan'ın MANDRAS limanına düşerse, bizim gemimizin adını rıhtım duvarında göreceksiniz. Yazımız sararıp solmuşsa, elinizle bir fırça alın, yeniden yazın. Her şeye karşın bunu yapın! olmaz mı?..

güney güney güney güney güney güney güney

GÜNEY'İ SEVİYORSANIZ ABONE OLUNUZ, ABONE BULUNUZ